

Seniorenraad
Etten-Leur

Voorstel Ouderenbeleid gemeente Etten-Leur

Stichting Seniorenraad Etten-Leur

Etten-Leur, september 2021

"Iemand wordt oud wanneer hij meer bezig is met zijn herinneringen dan met zijn ambities"
Navin Kulkarni

Uitgave Stichting Seniorenraad Etten-Leur

seniorenraad@gmail.com

www.seniorenraadetten-leur.com

Inhoud	blz.
1 Inleiding	4
2 Aanleiding	5
3 Missie en visie voorstel Ouderenbeleid Gemeente Etten-Leur	6
4 Hoe staat Etten-Leur ervoor?	8
5 Voorstel toekomstig Ouderenbeleid Gemeente Etten-Leur	19
6 Slotwoord	31
Bijlagen:	
1. Leeftijdsopbouw inwoners Etten-Leur 2021	32
2. Vergrijzing in Etten-Leur	33
3. Motie PvdA en Groen Links ouderenbeleid 29 juni 2020	34
4. Brief Seniorenraad van 5 oktober 2020	36
5. Kenmerken van de 18.967 woningen in de woonplaats Etten Leur	38
6. Rapport van Taskforce Wonen en Zorg	39
7. Ouderen in Etten-Leur en Zundert gezond en lang thuis	41
8. Samenvatting van het advies Oud en zelfstandig in 2030	44

1. Inleiding

Momenteel is ca. 36 % van de 43.869 inwoners van Etten-Leur ouder dan 55 jaar. Dit percentage zal tot 2040 verder stijgen met ca. 24 % (zie bijlage 1, Leeftijdsopbouw inwoners Etten-Leur 2021 en 2, Vergrijzing in Etten-Leur tot 2040). Gezien het feit dat tegenwoordig langer moet worden doorgewerkt kunnen we ons afvragen of de leeftijdsgrens van 55 jaar nog wel valide is. De doelgroep senioren/ouderen is daarmee een doelgroep die we als gemeente niet over het hoofd kunnen en mogen zien. Het is een zeer diverse doelgroep, met een grote variatie in achtergrond, vitaliteit, leefstijl, opleidingsniveau en inkomenspositie. Mensen met heel verschillende behoeftes en interesses. De komende tien jaar neemt de groep ouderen verder toe, het aantal jongeren neemt af. Daarnaast groeit het aantal inwoners met een andere culturele achtergrond. De veranderende samenstelling is van invloed op het aantal huishoudens. Steeds meer huishoudens bestaan uit een of twee personen. Het percentage alleenstaanden bedraagt nu al circa 30%. Steeds meer ouderen staan alleen.

DE oudere bestaat niet, maar in de beeldvorming worden ouderen vaak als kwetsbaar wordt gezien. Een vergrijzende samenleving brengt een aantal uitdagingen met zich mee, voor de overheid en voor de samenleving, maar het biedt ook kansen.

Het aantal mensen met een zorgvraag zal stijgen, maar ook het aantal mensen dat zich actief inzet voor hun omgeving, als vrijwilliger, bestuurslid, mantelzorger, oppas-oma/-opa of op een andere manier als aanbieder van waardevolle kennis en ervaring. De oudere is ook consument van horeca, winkels, cultuur en sport.

Ouderenbeleid is verweven met een groot aantal thema's en beleidsterreinen, zoals de WMO, wonen, veiligheid, mobiliteit, cultuur en armoedebeleid. Omdat **voorkomen** altijd beter is dan genezen is vooral preventie belangrijk. Dit moet gericht zijn op eenzaamheid, financiële uitbuiting, het vergroten van digitale kennis en omgaan met dementie.

Omdat de gemeente Etten-Leur nog geen ouderenbeleid heeft neemt de Seniorenraad Etten-Leur het initiatief om een voorstel te doen voor ouderenbeleid. In de uitwerking van het voorliggende voorstel Ouderenbeleid gemeente Etten-Leur zullen meerdere thema's worden benoemd. Het Gemeentebestuur zou ook de regie in handen moeten nemen waar het de versnippering betreft aangaande de vele initiatieven in onze gemeente die gericht zijn op ouderen. Een goed ouderenbeleid is niet kostbaar, maar voorkomt kosten.

De Seniorenraad Etten-Leur hoopt met dat dit voorstel een aanzet is om daadwerkelijk te komen tot een integraal ouderenbeleid in Etten-Leur.

Senioren hebben de toekomst

2. Aanleiding

In de vele gesprekken die de leden van de Seniorenraad de afgelopen jaren hebben gevoerd met allerlei instanties, organisaties en instellingen in Etten-Leur is gebleken dat het belang van de steeds groter wordende groep ouderen in Etten-Leur niet erg op het netvlies staat van de het college van B&W en de leden van gemeenteraad, behoudens de fracties van de PvdA en Groen Links. Deze hebben op 29 juni 2020 een motie ingediend (zie bijlage 3) waarin ze pleiten voor het opstellen van een ouderenbeleid voor Etten-Leur. De motie is niet in stemming gebracht omdat de meerderheid van de Gemeenteraad meeging met het argument van de wethouder dat er geen ruimte was voor nieuw beleid en de gemeente niet aan doelgroepen doet. De Seniorenraad vindt dit geen goed argument, want er is bijv. wel een specifiek jongerenbeleid. Op 5 oktober 2020 heeft de Seniorenraad in een brief aan de leden van de Gemeenteraad haar verbijstering hierover uitgesproken (zie bijlage 4).

Gezien de omvang van de groep ouderen, de verdergaande vergrijzing en de kosten voor de WMO voorzieningen waar ouderen in Etten-Leur een beroep op doen zou het verstandig zijn om een specifiek integraal ouderenbeleid op te stellen.

3. Missie en Visie voorstel Ouderenbeleid gemeente Etten-Leur

Inleiding

Het voorstel Ouderenbeleid, dat de Seniorenraad heeft voorbereid, is in de gepresenteerde punten niet nieuw, maar door gemis aan onderlinge samenhang is er veel onduidelijkheid over het te voeren beleid van de gemeente Etten-Leur.

De doelstelling van dit voorstel is:

We willen kwetsbaarheid in de verschillende leefgebieden zo lang mogelijk voorkomen. Het richt zich dus vooral op preventie, zoals het voorkomen van eenzaamheid, dementie en andere problemen die ervoor zorgen dat mensen kwetsbaar worden. We willen mensen helpen om zo lang mogelijk de regie over hun eigen leven te behouden en vitaal te blijven. Deze richting in het beleid is niet alleen gekozen om de behoefte aan zorg zo lang mogelijk uit te stellen en te voorkomen dat deze voor de maatschappij onbetaalbaar wordt, maar vooral om te zorgen dat mensen op een fijne manier ouder kunnen worden in Etten-Leur, desgewenst een zinvolle en betekenisvolle bijdrage kunnen leveren aan en in hun omgeving en de stad, en plezier blijven houden in het leven.

Omdat preventie en bewustwording, ook in de communicatie, rode draden zijn voor het ouderenbeleid, is er als startleeftijd voor ons voorstel ouderenbeleid gekozen voor 55 jaar. Veel 55-plussers zullen zich niet aangesproken voelen door de term *oudere* en kunnen deze zelfs als beledigend ervaren. Uit onderzoek blijkt dat 55-plussers nogal verschillen van mening als het gaat om hoe men aangesproken wil worden. Daarbij dient opgemerkt te worden dat er ook nog een verschil is tussen 55-75 jarigen en 85+.

Ten behoeve van de leesbaarheid van dit voorstel gebruiken we toch de term *ouderen*, zonder een negatieve waarde aan het woord te willen verbinden of zonder een oordeel te willen geven over hoe oud iemand zich voelt. Leeftijd is immers maar een getal.

Het ouderenbeleid is verweven met een groot aantal thema's en andere beleidsterreinen, zoals:

- Wmo,
- wonen,
- veiligheid,
- cultuur,
- armoedebeleid,
- sport
- werkgelegenheid
- welzijn,
- mobiliteit

Om te kunnen bereiken dat inwoners gelukkig en gezond ouder worden in een veilige omgeving, moet het ouderenbeleid op al die gebieden aandacht hebben. Er moet op allerlei terreinen worden samengewerkt, met partners binnen de overheid, organisaties en met de oudere inwoners zelf.

3.1 Missie (Waar staan we voor?)

Etten-Leur is een gemeente waar mensen op een gelukkige, gezonde manier ouder kunnen worden in een veilige omgeving. Een vitale gemeente staat voor een groene, veilige en toegankelijke leefomgeving, inwoners die meetellen en meedoen, een plek waar mensen zichzelf mogen zijn, waar goede (basis) voorzieningen aanwezig zijn en waar mensen zich kunnen ontplooiën. Het is een plek waar ouderen een actief leven kunnen leiden, zich veilig zelfstandig kunnen verplaatsen, een leven waar zij zelf zo lang mogelijk de regie over kunnen voeren. Waar mensen gezond ouder kunnen worden en toegang tot zorg hebben als dat nodig is. En waar ouderen met respect behandeld worden en gezien worden als waardevolle mensen met veel kennis en ervaring.

3.2 Visie (Waar gaan we voor?)

Het gaat over mensen! Etten-Leur is een gemeente die luistert naar de wensen en behoeften van de inwoners en het Gemeentebestuur zet zich actief in op het (nog) beter leren kennen van hun behoeftes. Het Gemeentebestuur creëert maximale ruimte zodat inwoners hun eigen behoefte en wensen zelf kunnen realiseren. Zij willen zelf de regie voeren over de invulling van hun eigen leven en de keuzes die zij daarin maken. Mensen zijn zelfredzaam en willen die ruimte ook hebben. Bij degene die niet volledig zelfredzaam is, zet het Gemeentebestuur eerst in op het versterken van de eigen kracht. Daar waar dit niet voldoende is, zorgt het Gemeentebestuur voor extra ondersteuning.

Missie en visie komen uit: ETTEN-LEUR DOET HET GEWOON en Toekomstvisie Etten-Leur uit januari 2012. Hierin staat wat voor gemeente Etten-Leur in 2020 wil zijn. Hierbij wordt tevens een doorkijk gemaakt naar 2030. Hoe staat Etten-Leur ervoor?

4. Hoe staat Etten-Leur ervoor?

Ondanks dat we als Seniorenraad behoorlijk actief zijn om de belangen van ouderen in Etten-Leur te behartigen en daarvoor met veel organisaties en instanties overleggen, in veel commissies, projecten en werkgroepen participeren, hebben we geen zicht over het hele spectrum. Vanuit die kennis en ervaring hebben we getracht de huidige situatie rondom ouderen in kaart te brengen, waarbij we ons realiseren dat dit niet het complete plaatje is.

Om aan te geven waarmee ouderen worden geconfronteerd worden hebben we gekozen voor 5 thema's:

- Wonen
- Mobiliteit / toegankelijkheid
- Meedoen
- Maatschappelijke ondersteuning
- Gezondheidszorg
- Communicatie

Deze thema's zijn vervolgens uitgewerkt in de *Huidige situatie* zoals die bij ons momenteel bekend is. Daar zijn opmerkingen aan toegevoegd ten aanzien van *Voorkomen van kwetsbaarheid* (aanbevelingen die voor iedereen opgaan), *Omgaan met kwetsbaarheid* (voorwaarden waaronder kwetsbaren beter voor zichzelf kunnen zorgen) en *Zorg voor kwetsbare ouderen speciaal als zij nog thuis wonen* (invulling voor de specifieke verantwoordelijkheid van het Gemeentebestuur).

4.1 Thema Wonen

Huidige situatie in Etten-Leur

Het overgrote deel (64%) van de 18.967 woningen in Etten-Leur bestaat uit koopwoningen. 77% van het woningbestand in Etten-Leur is gebouwd voor het jaar 2000 (zie bijlage 5). Veel van de koop- en huurwoningen worden bewoond door oudere bewoners en die woningen zijn over het algemeen vele jaren oud zijn en niet aangepast aan de veranderende leeftijdsbehoeften en duurzaamheidseisen. Mensen blijven steeds langer in hun huis wonen, ook al is dit minder geschikt geworden. Deels omdat zij dit zelf willen, deels omdat het niet meer mogelijk is naar ander woonvormen uit te wijken.

We hebben in Etten-Leur nog geen ouderenbeleid en in het raadsprogramma en het beleidskader wordt gesproken over 'nieuwbouw voor ouderen', 'ouderen stimuleren om meer gebruik te maken van openbaar vervoer', 'sport voor ouderen' en 'ouderen doen mee'. De vraag is echter: Is de woningvoorraad nog wel geschikt voor de huisvesting van de huidige en toekomstige bevolking?

De behoeften van ouderen op het gebied van wonen en zorg staan in veel gemeenten steeds hoger op de agenda, maar in Etten-Leur merken we daar nog niet zoveel van. Het aantal 75-plussers in Nederland verdubbelt de komende twintig jaar. Die senioren wonen steeds langer zelfstandig, terwijl hun woningen daar niet altijd geschikt voor zijn. Tegelijkertijd wordt de woningmarkt voor starters steeds krappere. Dat is in het kort de woonzorgopgave waar gemeenten mee te maken hebben. De Taskforce Wonen en Zorg* (zie bijlage 6), die gemeenten ondersteunt bij vraagstukken op dit gebied, ziet dat steeds meer gemeenten actief beleid voeren om aan de woon- en zorgbehoeften van ouderen tegemoet te komen. Uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat bijna alle gemeenten – 346 van de 352 – in 2021 het thema 'Langer zelfstandig thuis wonen' hebben opgenomen in een visie op wonen en zorg. In 2020 waren dat er nog 282. Ook zijn 236 gemeenten zich inmiddels bewust van het belang van samenwerking tussen de domeinen wonen en zorg, tegenover 159 in 2020. Wel blijft het in veel gevallen nog bij woorden: slechts 45 procent van de gemeenten heeft een concrete doelstelling voor deze opgave geformuleerd. In bestuurlijke afspraken tussen gemeenten, rijk, woningcorporaties en zorgorganisaties, is vastgelegd dat er de komende vijf jaar 60.000 extra woningen voor ouderen gerealiseerd worden, en 25.000 nieuwe verpleegzorgplekken. Tot 2031 komen daar nog 100.000 extra woningen en 25.000 verpleegzorgplekken bij. In Etten-Leur is het project Gezond en lang thuis in 2020

gestart maar tot op heden merken we daar nog weinig van. In hoofdstuk 4.5 Thema Gezondheidszorg wordt hier verder op in gegaan.

Er zijn veel nieuwbouwappartementen in Etten-Leur gerealiseerd en er zijn ook nog plannen in ontwikkeling voor nieuwbouwappartementen maar de ervaring leert dat nog te weinig ouderen genegen zijn hun eigen woning op te geven voor een grondgebonden woning en of nieuwbouwappartement. Initiatieven voor alternatieve woonvormen voor ouderen komen niet of moeizaam van de grond.

Vaak denken mensen aan het aanpassen van de woning of verhuizen naar een geschikt appartement als het te laat is. De Seniorenraad constateert dat er nog steeds een tekort aan geschikte woningen voor ouderen is. In veel woningen is het lastig je te verplaatsen met een rolstoel of rollator. Zo zou elke nieuw te bouwen woning levensloopbestendig moeten zijn. Een levensloopbestendige woning is een woning die geschikt is voor iedere levensfase van een bewoner. Functionaliteit, toegankelijkheid en veiligheid zijn belangrijke kenmerken van levensloopbestendige woningen. Ook de toepassing van domotica kan helpen bij het verhogen van de levensloopbestendigheid van woningen. Deze woningen zijn niet alleen heel hard nodig zodat ouderen langer thuis kunnen blijven wonen, maar ook omdat een woning die niet levensloopbestendig is, gevaarlijk kan zijn voor ouderen. Zij kunnen bijvoorbeeld vallen over drempels of doucheranden. De woning moet als het ware mee bewegen met de bewoners. Daarmee wordt voorkomen dat bewoners moeten verhuizen als ze ouder worden of een beperking hebben. Meer inzet van (vrijwillige) ouderenadviseurs of gerichte één op één gesprekken met professionals zijn hierbij van essentieel belang.

Het is namelijk lang niet bij iedereen bekend dat het mogelijk is om die aanpassingen in de woning te laten doen en dat kleine aanpassingen zoals een verhoogd toilet, traplift of extra trapleuning vanuit de WMO bekostigd kunnen worden. Op gebied van woningaanpassingen is er weinig regie en overtuigingskracht van het Gemeentebestuur en zijn er verschillende aanbieders actief waardoor de bewoner vaak door de bomen het bos niet meer ziet.

Daarnaast wil de rijksoverheid ouderen helpen in hun vertrouwde omgeving zelfstandig oud te worden, met een goede kwaliteit van leven. Dit staat in het programma Langer Thuis. (voor meer informatie zie website:

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/06/15/programma-langer-thuis>.

De overheid stelt ruim € 340 miljoen beschikbaar voor de uitvoering van dit programma. Dit geld is beschikbaar tot 2021. Het bijbehorende plan van aanpak richt zich op 3 soorten maatregelen:

- betere ondersteuning en zorg thuis;
- hulp aan mantelzorgers en vrijwilligers;
- meer geschikte woningen voor ouderen.

De Seniorenraad heeft er bij het Gemeentebestuur van Etten-Leur op aan gedrongen te participeren in *Het Huis van morgen*. *Het Huis van Morgen* is een samenwerkingsverband van enkele gemeenten in West Brabant en *Het Huis van Morgen* is er voor iedereen die op de hoogte wil blijven van nieuwe producten en diensten binnen de zorg, gericht op preventie en zelfzorg. Het is er specifiek voor burgers, mantelzorgers, Wmo-medewerkers, vrijwilligers, zorgprofessionals en studenten met als doel zo lang mogelijk gezond blijven, zelfstandig wonen en participeren in de maatschappij. Daarmee houdt je de eigen regie over jouw leven.

Door de Seniorenraad is het initiatief genomen om een seniorenlabel op te stellen waarin beschreven is waaraan nieuwbouwwoningen voor ouderen minimaal aan zouden moeten voldoen. Dit label is aangeboden aan het Gemeentebestuur van Etten-Leur. Daar is niets mee gedaan. Vervolgens heeft de Seniorenraad zelf Alwel, bouwbedrijven en projectontwikkelaars bezocht om het label toe te

lichten. Deze bezoeken zijn positief verlopen en de meeste gesprekpartners zullen aandacht besteden in hun bouwprogramma aan de door de Seniorenraad voorgestelde punten.

Het is van belang dat zowel de woning als de woonomgeving voldoen aan de behoeften van ouderen, zodat zij zelfstandig kunnen blijven wonen. De woning is een comfortabele en veilige uitvalsbasis voor maatschappelijke participatie. De woonomgeving nodigt uit om op stap te gaan, te bewegen en anderen te ontmoeten. Het Gemeentebestuur heeft door de Wmo, de decentralisaties en de nieuwe woningwet een rol gekregen bij dit thema.

*Opmerking: De uitgangspunten en samenvatting van het rapport Taskforce Wonen en Zorg, staan in bijlage 6.

Aanbevelingen

Voorkomen van kwetsbaarheid

- Zorg dat er voldoende betaalbare, kwalitatief goede en aangepaste/aanpasbare woningen zijn voor ouderen. Speel actief in op de behoefte aan andere woonvormen. Creëer daarmee lokale werkgelegenheid als positief neveneffect.
- Maak afspraken en werk samen met Alwiel bij bouwen, verbouwen en toewijzing.
- Zet de woonbehoefte van ouderen ook op de agenda bij marktpartijen.
- Stimuleer dat ouderen vroeg in het planproces meedenken en meepraten over hun vraag/behoefte als het gaat om (nieuwe) vormen van wonen, woonomgeving en (zorg-) voorzieningen.
- Houd er rekening mee dat ouderen honkvast zijn en hun sociale netwerk niet kwijt willen raken. Plan daarom per wijk of kern.
- Bied huurders en woningbezitters een woningscan aan die toekomstbestendigheid meet. Geef voorlichting aan ouderen over tijdig verhuizen of over de mogelijkheid om met kleine, slimme aanpassingen hun woning toekomstgeschikt te maken.
- Maak de woonomgeving toegankelijk / traploos. Zorg voor brede, goed onderhouden trottoirs en fietspaden met voldoende ruimte voor rolstoelen, kinderwagens, rollators, scooters en e-bikes. Houd doorgangen vrij door obstakels systematisch te verwijderen.
- Plaats rustpunten/bankjes en zorg voor voldoende, goed bereikbare ontmoetingsplekken.
- Maak de woonomgeving veilig. Handhaaf verkeersregels en stel stoplichten goed af. Stimuleer buurtpreventie en zorg voor voldoende straatverlichting. Bestrijd gladheid in de winter en herfst.
- Realiseer seniorvriendelijke parkeermogelijkheden voor fiets en auto, onder meer bij ov-halteplaatsen.
- Richt woonservicezones in met toegankelijke voorzieningen binnen loopafstand.
- Plaats beweegtoestellen en biedt ruimte voor volkstuinten in de woonomgeving.
- Zorg voor voldoende, goed toegankelijke openbare toiletten.
- Overweeg het opstellen van een 'sociaal bestemmingsplan' naast de reguliere versie.

Omgaan met kwetsbaarheid

- Hanteer heldere en snelle procedures voor woningaanpassingen in en buiten de Wmo.
- Richt een fonds op waar ouderen een lening kunnen afsluiten voor woningaanpassingen als ze niet terecht kunnen bij een bank.
- Faciliteer nieuwe woonvormen, zoals meergeneratiewoningen en groepswonen. Denk ook aan geclusterd wonen dichtbij zorgpanden.

Zorg voor kwetsbare ouderen speciaal als zij nog thuis wonen

- Faciliteer mogelijkheden voor mantelzorg, zoals mantelzorgwoningen, aanbouw/plaatsen van tijdelijke zorgkamers.
- Zorg voor voldoende woonzorgarrangementen.
- Voorkom gevaarlijke situaties zoals inbraak en brand in/rond de woning

4.2 Thema Mobiliteit / toegankelijkheid

Huidige situatie in Etten-Leur

Mobiliteit is de sleutel tot zelfzorg en meedoen in de samenleving. Ouderen die mobiel blijven, kunnen zichzelf redden en ook voor anderen iets betekenen. Gebrek aan mobiliteit maakt ouderen afhankelijk, versterkt hun isolement en leidt tot meer behoefte aan zorg. Bevorder zelfstandige mobiliteit en voorzieningen voor openbaar vervoer. Door geldgebrek, gezondheidsproblemen of medicijngebruik zijn veel ouderen immers afhankelijk van openbaar vervoer. Als haalbare loopafstand voor ouderen gaat men uit van 500 meter.

Veel ouderen raken in een isolement omdat er te weinig mogelijkheden zijn hun huis te verlaten, waardoor het weer lastig wordt om deel te nemen aan activiteiten.

Als ouderen niet zelf (meer) beschikken over een vervoermiddel zijn er in Etten-Leur uitstekende mogelijkheden om mobiel te blijven. De buurtbus rijdt op gezette tijden in en buiten Etten-Leur en de afstand tot de bushaltes ligt overal in Etten-Leur binnen de geadviseerde loopafstand. Vanuit de WMO kan men een beroep doen op de deeltaxi of Valys, het station is goed bereikbaar en als laatste kan men deelnemer worden van het ANWB project AutoMaatje.

Naast Mobiliteit is ook toegankelijkheid van buitenruimten, gebouwen en woningen van groot belang. In het Handboek voor Toegankelijkheid wordt uitgebreid ingegaan op dit onderwerp. Tot op heden wordt toegankelijkheid vooral gezien als een typisch probleem voor chronisch zieken, gehandicapten en ouderen. En ja, het zijn met name deze groepen die in de bestaande omgeving voor problemen worden gesteld. Als we in Etten-Leur kijken dan zien we dat er weinig werk wordt gemaakt van betere toegankelijkheid. Echter, wie dit handboek leest weet beter. Toegankelijkheid is in het belang van iedereen. Voor meer informatie zie website: <https://libris.nl/BookInfo/GetSample?guid=9729d6aa-c067-4b7e-91c9-37c42509af1d>

Helaas moeten wij constateren dat het niet veilig is om op stoepen in onze gemeente te lopen. De tegels liggen niet recht, er zijn obstakels geplaatst op voetpaden, er is opdruk van boomwortels. Als oudere ligt het gevaar om te struikelen over losliggende of omhoog gedrukte tegels bijna in iedere straat op de loer. Ouderen die met een rollator lopen gaan minder naar buiten omdat ze bang zijn te vallen over de obstakels of de rommel op straat. Veel ouderen verplaatsen zich met hulpmiddelen maar niet overal zijn afritjes voor mensen met rollator. Daardoor raken ouderen nog meer in een sociaal isolement en neemt hun mobiliteit af. Niet overal is de verlichting op orde. Onoverzichtelijke situaties komen ook voor door wildgroei van struiken in tuinen. Deze steken dan ver uit op het voetpad en belemmeren de doorgang.

Aanbevelingen

Voorkomen van kwetsbaarheid

- Bevorder zelfstandige mobiliteit door het stimuleren van lichamelijke activiteit [zie ook inrichting van de woonomgeving], sport en rijvaardigheid.
- Realiseer een adequaat ov-netwerk. Dat is onmisbaar. Maak belangrijke bestemmingen bereikbaar via buslijnen in de regio.
- Zorg voor seniorvriendelijke/(rolstoel-)toegankelijke haltes en bussen.
- Faciliteer daarnaast een fijnmazig netwerk van belbus/oproeptaxi (Valys)/regiotaxi/servicebusje als essentiële voorwaarde voor sociale participatie.
- Geef 70+'ers buiten de spits gratis openbaar vervoer binnen de regio, zoals in de gemeente Amsterdam.
- Bied oudere automobilisten rijvaardigheidstests en opfriscursussen over verkeersregels.
- Zorg voor een goed verlicht openbaar gebied.

Omgaan met kwetsbaarheid

- Zorg voor invalidenparkeerplaatsen en goed toegankelijke stallingen voor scooters en [elektrische] fietsen.
- Faciliteer ook parkeren voor mantelzorgers.

4.3 Thema Meedoen

Huidige situatie in Etten-Leur

Meedoen vermindert eenzaamheid, geeft plezier, is gezond en spaart kosten. Stimuleer een eigentijdse maatschappelijke rol van ouderen om verschraving van sociale contacten en eenzaamheid te voorkomen. We gunnen het iedere inwoner om gelukkig ouder te worden in Etten-Leur. We beseffen daarbij dat waarschijnlijk niemand altijd gelukkig is en dat pech of ziekte bij het leven horen.

We zien geluk vooral als een product van zingeving en plezier in het leven. Goede relaties met andere mensen dragen in hoge mate bij aan een gelukkig leven. Veel ouderen voelen zich echter eenzaam en ervaren hun leven niet meer als betekenisvol. Van de 2,9 miljoen 65-plussers voelen maar liefst 900.000 mensen zich eenzaam. Eenzaamheid is in Nederland dus een groot probleem. Iedereen kan getroffen worden door eenzaamheid, maar ouderen zijn extra kwetsbaar, zeker vanaf hun 75e levensjaar. Eenzaamheid is ook niks raars, veel mensen krijgen op enig moment in hun leven te maken met eenzaamheid en het hoort voor een deel bij het leven. Voor de minder mobiele ouderen verzorgen onder andere, sportclubs, zorginstellingen en de Nobelaer activiteiten voor deze doelgroep.

Een gemiddeld netwerk van jonge oudere-tot 65 jaar, telt zo'n vijftien tot twintig personen. Dat daalt geleidelijk tot zo'n zes mensen bij 95-jarigen. Dat maakt (hoog)bejaarden ook vatbaarder voor eenzaamheid. Hun netwerk beschermde ze daar eerder tegen. Eenzaamheid geeft stress en dat kan leiden tot allerlei ziektes. Bovendien missen eenzamen de beschermende werking van zo'n netwerk.

Een ander kenmerk van de groep ouderen van nu en in de toekomst is dat er steeds meer alleenstaanden zijn. Niet alleen door het verlies van een partner door overlijden, maar een steeds grotere groep ouderen heeft een scheidingsverleden en/of geen kinderen. Het netwerk van deze ouderen is vaak kleiner. Dit betekent ook minder mantelzorgers.

Het Planbureau voor de Leefomgeving en het Sociaal en Cultureel Planbureau constateren dat er nu nog 15 potentiële mantelzorgers voor elke 85+er klaar staan, maar dat dit in 2040 terugloopt naar 6. De meeste mantelzorgers zijn tussen de 50 en 75 jaar zijn en ouderen die mantelzorg nodig hebben zijn veelal 85+. In Etten-Leur kunnen mantelzorgers ondersteuning krijgen via Surplus en kunnen ze gebruik maken van respijtzorg.

Verdeeld over Etten-Leur zijn er 6 wijk- en buurthuizen. Enkele van deze wijk- en buurthuizen zijn slecht geoutilleerd en aan vervanging toe, andere kampen met ruimtegebrek. De wijk- en buurthuizen worden professioneel ondersteund door een poule van medewerk(st)ers die echter al jaren te weinig menskracht heeft. Het is geen goed idee hierop te bezuinigen. In alle wijk- en buurthuizen wordt een gevarieerd aanbod van activiteiten verzorgd dat veelal gericht is op autochtone ouderen. De ouderen met een niet westerse achtergrond zijn weinig aanwezig in de wijk- en buurthuizen.

Inclusief beleid is in Etten-Leur nog niet goed van de grond gekomen. Bij inclusief beleid gaat het erom dat iederéén volwaardig mee kan doen, ongeacht leeftijd, huidskleur, culturele achtergrond, gender, inkomen, talenten, levensbeschouwing, seksuele voorkeur of beperkingen.

In de pre-coronatijd werden er in 2019 175.000 bezoekers geregistreerd in de wijk- en buurthuizen, waarbij aangetekend moet worden dat de meeste bezoekers regelmatig terugkerende bezoekers waren. Alle in de wijk- en buurthuizen aangeboden activiteiten worden maandelijks gepresenteerd in het huis aan huis blad De Bode en zijn dagelijks online beschikbaar op de website www.inetten-leur.nl. Alle ouderen in Etten-Leur kunnen lid worden van de ouderenbonden. De ouderenbonden organiseren in samenspraak met de wijk- en buurthuizen vele activiteiten.

Naast de wijk- en buurthuizen die voor iedereen open staan, kunnen ouderen in clubverband aan diverse sporten deelnemen of sportscholen bezoeken.

Voor de eenzame ouderen in Etten-Leur zijn kerkgenootschappen en Present in Vriendschap actief. Omdat er nog steeds veel ouderen weinig of geen gebruik van digitale media maken zijn er in samenwerking met het Seniorweb computercursussen in Ut Praotuis.

Als laatste kunnen we vermelden dat de Seniorenraad samen met het Samenwerkingsplatform Etten-Leur in 2019 de *Welzijn- en zorgwijzer* heeft uitgebracht waarin veel van de hierboven beschreven initiatieven en activiteiten zijn opgenomen. De wijzer is ook gepubliceerd op de website www.inetten-leur.nl. In 2022 zal deze in vernieuwde vorm digitaal worden gepubliceerd.

Aanbevelingen

Voorkomen van kwetsbaarheid

- Spreek ouderen aan op hun kracht. Stimuleer vrijwilligerswerk in vele varianten. Houd daarbij rekening met diversiteit, iedereen heeft wel iets te bieden. Bied flexibel vrijwilligerswerk voor mensen die niet altijd fit zijn.
- Stimuleer deelname aan het verenigingsleven, waaronder sport.
- Zie toe op voldoende ontmoetingsplekken voor ouderen, zoals wijk- en buurthuizen. Zorg dat deze plekken binnen loopafstand liggen.
- Er moet meer aandacht komen voor ouderen met een niet westerse achtergrond.
- Laat in gemeentelijke adviesraden en participatieorganen minstens twee ouderen plaatsnemen.
- Versterk buurtgevoel en burenhulp.
- Stimuleer ouderen tot activiteit (fysiek en mentaal), ontmoeting, zingeving en expressie. Bijvoorbeeld door lid te worden van een ouderenbond, sportvereniging, kaartclub, toneelgroep, schilderclub of koor.
- Attendeer op formele verenigingen én op informele gezelschappen als een wandelgroep.
- Besteed extra aandacht aan het bereiken van ouderen met een migratieachtergrond.
- Stel aan verenigingen als voorwaarde voor subsidie, dat zij alleen in aanmerking komen als ze een ouderenafdeling hebben.
- Richt een fonds op voor ouderen met een kleine beurs zodat zij kunnen deelnemen aan activiteiten. Stimuleer daarnaast (de bekendheid van) gratis activiteiten.
- Verbind generaties met elkaar en bevorder daarmee een maatschappij waarin iedereen er mag zijn en mee kan doen.

Omgaan met kwetsbaarheid

- Versterk het buurtgevoel.
- Bied ruimte voor lokale zorgcoöperaties. Zie enkele voorbeelden op www.vilans.nl.
- Geef maatschappelijke initiatieven van burgers ruimte en faciliteiten. Ondersteun deze waar nodig met kennis, expertise en communicatie. Wijs desgewenst een contactambtenaar aan voor een laagdrempelige toegang tot ambtelijke faciliteiten.
- Initieer de ontwikkeling van programma's waarin ouderen leren eenzaamheid te verminderen. Organiseer trainingen voor vrijwilligers die ouderen bezoeken over het signaleren van eenzaamheid.

Zorg voor kwetsbare ouderen speciaal als zij nog thuis wonen

- Stimuleer telefooncirkels of varianten ervan.
- Faciliteer een vrijwilligerscentrale voor passende hulp op afroep.
- Geef wijkvoorzieningen bekendheid door begrijpelijke, interactieve informatie. Geef de mogelijkheid knelpunten te melden.

4.4 Thema Maatschappelijke ondersteuning

Huidige situatie in Etten-Leur

De maatschappelijke ondersteuning in Etten-Leur wordt verzorgd door de WMO consulenten die via het loket *Elz* te benaderen zijn. Bij loket *Elz*, het startpunt voor welzijn, zorg en wonen, wordt samen met de aanvrager gekeken naar een oplossing voor de vraag, waarbij het resultaat voorop staat. Allereerst wordt er gekeken naar de eigen mogelijkheden van de aanvrager en de mogelijkheden binnen het eigen netwerk. Als de situatie het toelaat wordt er bij de mensen thuis een keukentafelgesprek gevoerd.

Een onderbelicht onderwerp maar zeker niet onbelangrijk is het onderwerp armoede. Armoede zorgt ervoor dat ouderen minder of niet mee kunnen doen in de maatschappij. Er is geen geld voor een lidmaatschap van een vereniging, deelname aan activiteiten of de aanschaf van digitale media. Een deel van de Etten-Leurse bevolking is lager opgeleid en/of is laaggeletterd. Dit zijn twee heel belangrijke oorzaken voor het ontstaan van armoede. Een aantal ouderen heeft alleen AOW, eventueel aangevuld met een klein pensioen en dat is geen vetpot.

De ouderenorganisaties in Etten-Leur (KBO's) beschikken over vrijwilligers die als ouderenadviseur, belastingadviseur of cliëntondersteuners (WMO-Wlz) actief zijn. Ook Surplus biedt dergelijke ondersteuning. De samenwerking van ouderenbezoekers met de "professionals" (gemeente en zorginstellingen) is recentelijk stopgezet. Dit vanwege de te zware eisen die gesteld werden aan de vrijwilligers en gebrek aan waardering voor het vele werk dat deze vrijwilligers verrichten.

Naast de activiteiten zijn er de afgelopen jaren diverse initiatieven opgestart ter ondersteuning van alleenstaande ouderen en eenzamen in Etten-Leur al dan niet met participatie van zorg- en welzijn organisaties, maar wat het resultaat is en of deze projecten nog actueel zijn is ons niet bekend. Enige zichtbaarheid, coördinatie en/ of samenhang ontbreekt hierin.

In navolging van landelijk beleid zou Etten-Leur meer moeten doen aan veiligheid in huis, valpreventie, (internet)oplichting, babbeltuics, het voorkomen van ongelukken, ouderenmishandeling, etc. Navraag bij het Gemeentebestuur heeft ons geleerd dat ook hier geen beleid voor is.

Aanbevelingen

Voorkomen van kwetsbaarheid

- Help ouderen om te gaan met hun (mogelijk toekomstige) kwetsbaarheid.
- Start een maatschappelijke discussie over zelfredzaamheid.
- Initieer zelfzorgprogramma's voor ouderen, mantelzorgers bijvoorbeeld samen met zorgverzekeraars.
- Leer ouderen goed voor zichzelf te zorgen, met name bij beginnende dementie van partners en risico's te voorzien en tijdig hulp te zoeken bij problemen.
- Voorzie ouderen van duidelijke informatie over de toegang tot zorg/steun/Wmo-voorzieningen.
- Faciliteer de beschikbaarheid van en de toegang tot onafhankelijke cliëntondersteuners voor het keukentafelgesprek en eventuele Wlz-intake.
- Heb aandacht voor onvoldoende persoonlijke verzorging bij een smalle beurs.
- Organiseer voorzieningen om ouderen te ondersteunen bij financiële administratie/belastingzaken.

Omgaan met kwetsbaarheid

- Voorkom overbelasting van mantelzorgers, ouderenmishandeling en financiële uitbuiting. Bied op maat gesneden ondersteuning en respijtzorg.
- Stimuleer de sociale infrastructuur om mensen waar nodig tijdelijk bij hun huishouden te ondersteunen. Denk aan vrijwilligers die willen helpen bij klussen, ICT, diensten als een Boodschappenplusbus en administratieve hulp.

Zorg voor kwetsbare ouderen speciaal als zij nog thuis wonen

- Besteed aandacht aan sociale participatie tijdens het keukentafelgesprek.
- Bevorder burenhulp.

4.5 Thema Gezondheidszorg

Huidige situatie in Etten-Leur

Etten-Leur beschikt over een goed en gespreid netwerk van zorgverleners. De extra- en intramuraal gezondheidszorg is goed geregeld en toegankelijk. Etten-Leur beschikt over een goed uitgerust hospice. Bij de huisartsenpraktijken zijn over het algemeen gespecialiseerde ouderen verpleegkundigen werkzaam die in contact staan met de thuiszorgorganisaties, WMO consulenten en dementieconsulenten. Via de Kruisvereniging Etten-Leur / Zundert zijn 5 wijkzusters actief in de wijken van Etten-Leur. Deze wijkzusters helpen zonder indicatie, de inwoners bij vragen over zorg, wonen en welzijn. Samenwerking met andere zorgorganisaties is minimaal.

Bij het ouder worden neemt de kans op de ontwikkeling van een vorm van dementie toe. Naar schatting krijgt één op de vijf Nederlanders dementie. Uit recente wetenschappelijke publicaties is echter gebleken dat er een verband bestaat tussen leefstijl en risico op dementie. Ook in Etten-Leur neemt het aantal gevallen van dementie, mede vanwege de vergrijzing, de komende jaren enorm toe. Door deze toename zullen er in de toekomst te weinig opvangplaatsen zijn waardoor deze mensen veel langer thuis in de wijk moeten blijven wonen.

Als uitvloeisel van een provinciaal project "Dementie vriendelijke gemeente", is de Projectgroep Dementie vriendelijke gemeente actief in Etten-Leur. In een dementievriendelijke gemeente:

- kunnen mensen met dementie zo lang mogelijk meedoen met de maatschappij;
- worden mensen met dementie begeleid en worden mantelzorgers ondersteund;
- wordt er kennis over dementie verspreid binnen professionele organisaties, winkels, verenigingen en bij de inwoners, bijvoorbeeld via de digitale training 'Omgaan met dementie'.

In de projectgroep Dementie, die in 2020 van start is gegaan, zitten vertegenwoordigers van onder andere het Gemeentebestuur, zorginstellingen, de Seniorenraad en de keten coördinator dementienetwerk West Brabant. Onder de projectgroep zijn werkgroepen actief met diverse thema's rondom dementie. Naast deze projectgroep zijn er particuliere initiatieven voor dagopvang voor mensen met (beginnende) dementie of kunnen zij terecht bij zorginstellingen. Voor het onderlinge contact van mensen met dementie en hun mantelzorgers is er regelmatig het Alzheimer café waarbij elke keer een ander thema centraal staat.

Naast de reguliere zorginstellingen heeft Etten-Leur ook nog 2 huizen van landelijke ketens, voor meer bemiddelde mensen met dementie.

Op initiatief van Het Huisartsteam, Avoord, gemeente Etten-Leur en Zorgverzekeraar CZ is in februari 2020 het project '**Ouderen in Etten-Leur en Zundert gezond en lang thuis**' gestart. Het project heeft als doel samen met ouderen en betrokkenen uit zorg, welzijn en gemeente een gemeenschappelijke visie en ambitie te ontwikkelen. En van daaruit meer samenhang en afstemming tussen professionals welzijn/Wmo en zorgprofessionals in gang te zetten. Het doel van het project is dat thuiswonende (kwetsbare) ouderen zo gezond mogelijk lang thuis kunnen blijven wonen. In het proces waren ouderen en mantelzorgers actief deelnemer en de groep mee ontwikkelende professionals en organisaties is uitgebreid met Surplus (welzijn en zorg), Thebe, SWZ, gemeente Zundert en het netwerk Dementie. Verdere toelichting over de het project is te vinden in bijlage 7.

Bij veel mensen in Etten-Leur is het hierboven beschreven project jammer genoeg niet bekend en er is tot op heden ook weinig merkbaar. Avoord heeft een diagnostisch centrum waar screening wordt verricht.

Er zijn twee buiten poliklinieken van de ziekenhuizen uit Breda en Roosendaal gevestigd waar men voor eenvoudige diagnosesstelling en controles terecht kan.

Via de gemeente bestaat mogelijkheid om voor mensen met een minimuminkomen een ziektekostenverzekering af te sluiten.

Via diverse laagdrempelige projecten worden ouderen gestimuleerd om te gaan sporten en bij de sommige sportverenigingen zijn speciale ouderen groepen actief. Ook bij de diverse fysiotherapeuten en sportscholen kunnen ouderen terecht voor medisch fitness.

Aanbevelingen

Voorkomen van kwetsbaarheid

- Bevorder de samenwerking tussen eerste en tweedelijns gezondheidszorg en tussen medisch en sociaal domein.
- Bied valpreventiecurssussen, medisch fitness, telefooncirkels en moderne varianten daarvan. Zie bijvoorbeeld <http://www.zorgvoorbeter.nl/ouderenzorg>.
- Houd rekening met inkomen en draagkracht bij stapeling van de kosten van eigen bijdragen.
- Stel kwaliteitseisen bij de aanbesteding van thuiszorg.
- Voorzie naast thuiszorg ook in bemiddeling voor particuliere huishoudelijke hulp. Zorg voor kwaliteitstoetsing hiervan.

Omgaan met kwetsbaarheid

- Stel een back-upplan op voor als het thuis niet meer gaat. Wees voorbereid op noodsituaties.
- Vergroot de rol van de gemeente bij het borgen van voldoende intramurale zorgvoorzieningen.

Zorg voor kwetsbare ouderen speciaal als zij nog thuis wonen

- Zorg voor een laagdrempelige organisatie van voorzieningen op wijkniveau, die voor oudere cliënten overzichtelijk is. Faciliteer goede samenwerking tussen vrijwilligerswerk, informele ondersteuning en professional en ook tussen professionals onderling op het terrein van zorg, welzijn en praktische ondersteuning. Stel de cliënt centraal.
- Zet breed georiënteerde casemanagers in ter ondersteuning van de veelal complexe problematiek

4.6 Thema Communicatie

Huidige situatie in Etten-Leur

Om hun leven goed in te richten en zich staande te houden, hebben ouderen en hun mantelzorgers informatie nodig over beschikbare diensten en mogelijkheden. Het is de wettelijke verantwoordelijkheid van het Gemeentebestuur om bewoners actief te informeren en diensten te verlenen, zodat bewoners volwaardig kunnen participeren. Gemeenten willen zoveel mogelijk digitaal communiceren, maar juist de groep die het meest van de gemeente afhankelijk is, is het minst digitaal vaardig. Uit onderzoek in 2015 in opdracht van de Utrechtse gemeenteraad blijkt dat bijna een derde van de inwoners van Utrecht onvoldoende kennis en kunde had om zelfstandig online dienstverlening aan te vragen of contact op te nemen met de gemeente. In de gemeente Etten-Leur zal dat niet veel anders zijn. Onder ouderen en hulpbehoevenden is het aantal burgers dat onvoldoende digitaal vaardig is nog hoger. Houd rekening met de ladder van digitale vaardigheid: om die te beklimmen moet je kunnen zien, lezen, begrijpen en met de computer omgaan.

Als men in Etten-Leur informatie zoekt over activiteiten en of voorzieningen voor ouderen dan kun je overal en nergens terecht:

- De website van de gemeente Etten-Leur is voor digibeten moeilijk toegankelijk en de gevonden informatie is veelal in ambtenarentaal geschreven.
- Er bestaat geen centraal punt waar alle informatie voorhanden is.
- Wekelijks kan men in het huis aan huis blad De Bode lezen wat en waar er georganiseerd wordt.
- Eén keer per maand staat, op initiatief van de Stichting Samenwerkingsplatform Etten-Leur, de kalender van activiteiten die in alle Wijk- en buurthuizen in Etten-Leur georganiseerd worden in De Bode. In het verleden ontvingen alle inwoners van Etten-Leur de gemeentegids met daarin opgenomen informatie over onder andere zorg- en welzijnsorganisaties. Na het opheffen van deze gemeentegids heeft de Seniorenraad in 2019 samen met het Samenwerkingsplatform, het initiatief genomen de Welzijn- en zorgwijzer in papieren vorm uit te geven. Meer dan 3.600 exemplaren hebben via de ouderenbonden, huisartsen, apothekers etc. hun weg naar de ouderen gevonden. Later is deze gids in digitale versie op de website: www.inetten-leur.nl gepubliceerd.

Via het meldpunt van AutoMaatje kunnen mensen telefonisch vragen stellen over de activiteiten.

Doordat er regelmatig mutaties zijn die niet worden doorgegeven, is de informatie niet altijd actueel. Momenteel wordt er samen met de gemeente gewerkt aan een nieuwe digitale mogelijkheid waarbij de aanbieders van zorg- en welzijnsactiviteiten zelf hun mutaties moeten bijhouden. Een dergelijk systeem werkt al tot volle tevredenheid in diverse gemeenten in Nederland en zal naar verwachting medio 2022 beschikbaar komen voor Etten-Leur op de website: www.inetten-leur.nl.

Op diverse plaatsen in Etten-Leur zoals huisartsenpraktijken, tandartsen, fysiotherapeuten, apotheken, wijk- en buurthuizen staan folderrekken met daarin folders over welzijn en zorgactiviteiten. Helaas worden deze folderrekken niet altijd goed onderhouden en is ook hier de inhoud niet altijd up to date. Vragen met betrekking tot WMO zaken lopen via loket Elz. Verder kan men terecht bij de ouderen- en welzijnsorganisaties voor specifieke vragen.

Aandachtspunten:

- Houd er rekening mee dat veel mensen niet goed kunnen zien. 2% van de burgers kan niet of niet meer lezen omdat zij niet of slecht zien. Bij 85+'ers is dit 24%. Grote letters in zwart op wit helpen slechtzienden.
- Daarnaast is persoonlijke, mondelinge informatie – aan de balie of aan de telefoon – onmisbaar. Houd rekening met mensen die niet kunnen lezen. Voor analfabeten, laaggeletterden en mensen die het Nederlands niet goed beheersen zijn video's en pictogrammen nuttig. Landelijk is 25% van de 65+'ers laaggeletterd.
- Zorg dat informatie niet alleen leesbaar, maar ook begrijpelijk is. Zorg dat de communicatie van de gemeente aan deze eisen voldoet.
Zie bijvoorbeeld <https://www.utrecht.nl/contact/melding-wens-klacht-bezwaar/dat-kan-beter/>
- Houd er rekening mee dat een derde van de burgers niet computervaardig is.

- Zorg dat alle burgers bereikt worden en stel informatie niet alleen via de website en schriftelijk beschikbaar, maar ook telefonisch. Maak gebruik van de kracht van "herhalen".
- Voorzie in een fysiek informatiepunt in elke wijk waar gemeente, zorg- en welzijnsinstanties samenwerken en ouderen op vaste tijden terecht kunnen met hun vragen.
- Bied op wijkniveau ondersteuning bij het aanleren van digitale vaardigheden en geef advies en hulp bij computergebruik.
- Stel transparante informatie beschikbaar over wat er binnen de Wmo en andere voorzieningen mogelijk is en wat de criteria en eigen bijdragen zijn. Ofwel: maak een duidelijke 'sociale kaart'.
- Geef voorlichting over gezondheid, leefstijl en voeding om zo de kwaliteit van leven te verbeteren en het gebruik van voorzieningen te verminderen.

5. Voorstel toekomstig Ouderenbeleid gemeente Etten-Leur

Inleiding

Om tot een afgewogen voorstel te komen voor een integraal Ouderenbeleid voor de gemeente Etten-Leur hebben we geen wensenlijstje opgesteld dat voortvloeit uit de kritische punten in onze analyse van de huidige situatie. We zouden ook alle opmerkingen met betrekking tot het voorkomen van kwetsbaarheid kunnen verwerken en daar een leuk verhaal over schrijven. Maar zo gemakkelijk hebben we er ons niet vanaf gemaakt.

Bij het opstellen van het voorstel hebben we gebruik gemaakt van alle informatie die ons ter beschikking staat en buiten de analyse van de huidige situatie en de aanbevelingen ter voorkoming van kwetsbaarheid hebben we ons ook laten leiden door het rapport "60% conceptversie Omgevingsvisie van 3 maart 2020" van de gemeente Etten-Leur, het verslag van het proces *Ouderen in Etten-Leur en Zundert gezond en lang thuis*, het rapport "Oud en Zelfstandig in 2030" waarvan in bijlage 8 de samenvatting te lezen is en het "Werkplan 2020 van de Taskforce Wonen en Zorg". Verder is dankbaar gebruik gemaakt van informatie die op internet te vinden is aangaande het onderwerp, zoals bijvoorbeeld de Ontwikkelagenda Integraal Ouderenbeleid gemeente Heerlen 2020-2023. Om echter tot een daadwerkelijk integraal ouderenbeleid voor de gemeente Etten-Leur te komen is het van groot belang dat het begrip *ouderen* beter op het netvlies komt te staan van alle betrokken partijen en in het bijzonder van het College van Burgemeester en Wethouders, de leden van de Gemeenteraad en de beleidsambtenaren van Etten-Leur. Zolang de politiek er niet van overtuigd is dat het onderwerp ouderen de komende jaren een hot item gaat worden, verandert er niets en lopen we tegen grote problemen aan. Met ouderenbeleid kan worden geanticipeerd op maatschappelijke ontwikkelingen die, gezien de demografische ontwikkelingen, op ons af komen en het nu formuleren van ouderenbeleid kan leiden tot minder kosten in de toekomst.

Algemeen

In alle stukken die we onder onze ogen hebben gekregen komt woord **samenwerken** pregnant naar voren. Zonder samenwerking geen actie en geen vooruitgang. Het is van belang om samen met alle relevante actoren te investeren in een hechte gemeenschap. Een hechte gemeenschap en technologische vernieuwing bieden kansen om tot goed toekomstgericht ouderenbeleid te komen. Het eerste algemene voorstel is dan ook: Organiseer een *Taskforce Ouderen* en inventariseer wat er al allemaal voor en door ouderen georganiseerd is in Etten-Leur. In de taskforce zouden de volgende personen en of instellingen vertegenwoordigd kunnen worden:

- Wethouder zorg en welzijn (voorzitter)
- Ambtelijke ondersteuning beleidsmedewerker(s) het Gemeentebestuur
- Huisarts met interesse voor ouderen
- Vertegenwoordiger intramurale en extramurale zorg
- Vertegenwoordiger GGD
- Vertegenwoordiger Wijk- en buurthuizen
- Vertegenwoordiger Present in Vriendschap
- Vertegenwoordiger Kerkgenootschap
- Vertegenwoordiger Seniorenraad
- Vertegenwoordiger Ouderenorganisaties
-

Probeer vervolgens met innovatieve ideeën de jonge ouderen (55+ ers) te mobiliseren mee te werken aan hun eigen toekomst want veel activiteiten en voorzieningen zijn nu veelal gericht op de huidige ouderen maar de komende generatie heeft andere ideeën en behoeften. Ga daar mee aan de slag. In het volgende voorstel zullen we dezelfde thema-indeling gebruiken als in hoofdstuk 4.

5.1 Thema Wonen

Als we de Deelnotitie "Omgevingsvisie: bouwlocaties en wegvariante, 1^e herziening" lezen, zien we allerlei mooie plaatjes over hoe, waar en hoeveel woningen er gebouwd kunnen worden in Etten-Leur maar nergens zien we een doelgroepenbeleid en een beoordeling van de aanwezige woningvoorraad ten opzichte van de demografische ontwikkeling van Etten-Leur.

In de "Hoofdlijnen 60% concept versie van de omgevingsvisie" lezen we in het hoofdstuk "De stand van zaken in Etten-Leur", onder punt 4: "dat er groepen kwetsbare inwoners gebaat zijn bij het bij elkaar wonen. Uitbreiding van dit aanbod is gewenst". Verderop kunnen we lezen; "dat er speciale aandacht nodig is om eenzaamheid en isolement tegen te gaan".

De fysieke woon- en leefomgeving is voor ouderen cruciaal om zelfstandig te kunnen (blijven) wonen en zo min mogelijk afhankelijk te worden van zorg. Nieuwe woonvormen, tussen het aloude eigen huis en verpleeghuis in, kunnen een oplossing bieden. Te midden van alle problemen op de woningmarkt wordt er ook voor ouderen te weinig gebouwd en verbouwd. Met als gevolg niet alleen een suboptimaal woningaanbod voor ouderen, maar ook een belemmering van de doorstroming op de woningmarkt.

Indachtig het voorgaande is het belangrijk dat er meer mogelijkheden komen voor Wonen met zorg en alternatieve woonvormen, zoals zelfstandig wonen met centrale voorzieningen. Als voorbeeld verwijzen we naar de gemeente Bunnik waar de Gemeenteraad recent unaniem een voorstel heeft aangenomen om in een nieuw geplande wijk ook ruimte te bieden aan gemeenschappelijk wonen. In zo'n woongemeenschap wordt zelfstandig wonen gecombineerd met burenhulp. Daarnaast moet vaart gemaakt worden met de punten die de Taskforce Wonen en Zorg heeft opgesteld. Zij kunnen de gemeente ondersteunen bij vraagstukken op dit gebied en meehelpen bij het opstellen van een actief beleid om aan de woon- en zorgbehoeften van ouderen tegemoet te komen.

Als we bovenstaande punten uit onder andere de omgevingsvisie meenemen, dan zou het zou goed zijn als het Gemeentebestuur naast de eerdere voorstellen om alternatieve woonvormen te stimuleren actief beleid voert waarbij ouderen zo lang mogelijk in hun eigen huis kunnen wonen. In het verleden is dit beleid er wel geweest, maar juist nu het meer dan ooit nodig is, ontbreekt dit. De gemeente moet blijvend informatie geven over mogelijkheden een woning aan te laten passen. Ook kan het college bij de ontwikkeling van nieuwbouwprojecten in het programma van eisen opnemen dat woningen levensloopbestendig moeten worden gebouwd en daarmee ook geschikt zijn voor (hulpbehoevende) ouderen.

Het is voor ouderen belangrijk dichtbij voorzieningen te wonen. Op plekken in het centrum (zoals bijv. het Nobelaer terrein, locatie Wipakker) waar nog gebouwd gaat worden kan rekening worden gehouden met bovenstaande wensen. In wijken als Schoenmakershoek en recentelijk De Streek waren geen woningen voor senioren gepland en ook in de nieuw gepresenteerde plannen zien we hier niets van terug.

Het Gemeentebestuur zou nog eens kunnen overwegen ouderen die hun woning om gezondheidsredenen moeten aanpassen, financieel behulpzaam te zijn met een lening tegen lage rente. Ook kan gebruik worden gemaakt van de financiële mogelijkheden die zijn toegezegd in het programma 'Langer thuis' van de Rijksoverheid. De meeste banken bieden deze mogelijkheden niet en niet iedereen is in staat aanpassingen zelf te bekostigen.

Tot slot lijkt is het een goede zaak als ouderen doorstromen uit hun (te) grote huis naar een comfortabele levensloopbestendige (senioren) woning daardoor komen er weer woningen voor jongeren vrij. De gemeente zou dit moeten stimuleren en faciliteren.

Resume Thema Wonen

1. Inventariseer en beoordeel de bestaande woningvoorraad in Etten-Leur ten opzichte van de demografische ontwikkeling.
2. Zorg dat er voldoende betaalbare, kwalitatief goede en levensloop bestendige woningen zijn voor ouderen en stimuleer doorstroming.
3. Speel actief in op de behoefte aan andere woonvormen. Stimuleer alternatieve woonvormen in Etten-Leur zoals meergeneratiewoningen en groepswonen, eventueel voor jong en oud

- samen en of wooncomplexen voor ouderen met zorg aan huis. Creëer daarmee lokale werkgelegenheid als positief neveneffect.
4. Maak gebruik van de aanwezige expertise bij de Taskforce Wonen en Zorg.
 5. Reserveer ruimte voor bouwprojecten voor ouderen in de nabijheid van algemene voorzieningen en houd er rekening mee dat ouderen honkvast zijn en hun sociale netwerk niet kwijt willen raken. Plan daarom per wijk of kern.
 6. Stimuleer dat ouderen vroeg in het planproces meedenken en meepraten over hun vraag/behoefte als het gaat om (nieuwe) vormen van wonen, woonomgeving en (zorg-)voorzieningen.
 7. Voer actief centraal beleid voor het aanpassen en verduurzamen van woningen in Etten-Leur, voorkom versnippering van advies aanbod. Voor duurzaamheidsadviezen kan gebruik worden gemaakt van de reeds aanwezige kennis en ervaring van de adviseurs van DuurSaam Etten-Leur.
 8. Vereenvoudig de financiële mogelijkheden voor woningaanpassingen.
 9. Maak gebruik van de financiële toezeggingen die zijn opgenomen in het programma 'Langer thuis' van de Rijksoverheid.
 10. Zorg dat het aanbod voor woonadviezen objectief blijft en goed gecoördineerd wordt. Sluit aan bij het Huis van Morgen.

5.2 Thema Mobiliteit/ toegankelijkheid

De voorzieningen met betrekking tot het verzorgen van de mobiliteit van ouderen is goed geregeld in Etten-Leur, instandhouding hiervan of vervanging door gelijkwaardige alternatieven is eveneens voor een goede bereikbaarheid van belang. 70+'ers die nog van het OV gebruik kunnen maken, zouden buiten de spits gratis moeten kunnen reizen in Etten-Leur.

Om de verkeersveiligheid van ouderen te vergroten zou er op regelmatige tijden een rijvaardigheidstests en opfriscursussen over verkeersregels met een "minder vrijblijvend karakter" georganiseerd moeten worden.

Etten-Leur beschikt over voldoende groen in de wijken, maar beweegtoestellen voor ouderen ontbreken vaak.

Om het veiligheidsgevoel in de buurt en op straat te verbeteren vragen we om meer zichtbaarheid van handhavers in de wijken.

Verder wordt voorgesteld een scan uit te voeren naar onveilige plekken in de wijken en met spoed deze plekken aan te pakken en op te knappen. Met name voetpaden vragen om veel aandacht. Dit moet prioriteit krijgen op de reguliere onderhoudsplannen.

Verbetering van de veiligheid op straat vergroot de mobiliteit van ouderen en ouderen die in beweging blijven, blijven langer gezond.

Maak werk van de toegankelijkheid van terreinen, gebouwen en woningen en maak gebruik van de adviezen die zijn opgenomen in het eerdergenoemde handboek.

Resume Mobiliteit

1. Bevorder de instandhouding van de mobiliteitsmiddelen.
2. Geef 70+'ers buiten de spits gratis openbaar vervoer binnen de regio, zoals in de gemeente Amsterdam.
3. Bied oudere automobilisten rijvaardigheidstests en opfriscursussen over verkeersregels.
4. Plaats rustpunten/bankjes en zorg voor voldoende, goed bereikbare ontmoetingsplekken.
5. Plaats beweegtoestellen en biedt ruimte voor volkstuinten in de woonomgeving.
6. Vergroot de zichtbaarheid van handhavers op straat
7. Pak versneld het onderhoud van voetpaden op en zorg voor brede, goed onderhouden voetpaden en fietspaden met voldoende ruimte voor rolstoelen, kinderwagens, rollators, scooters en e-bikes. Houd doorgangen vrij door obstakels.
8. Ondersteun de continuïteit van het ANWB project AutoMaatje Etten-Leur.
9. Maak werk van de toegankelijkheid van terreinen, gebouwen en woningen.

5.3 Thema Meedoen

Om te kunnen meedoen moet men beschikken over de juiste faciliteiten op het juiste moment. Zorg dat de wijk- en buurthuizen meer dan nu het geval is, de huiskamer van de wijk worden. Ze moeten deelgenoot worden van de sociaal maatschappelijke activiteiten in de wijk die het gevoel van welzijn in de wijk vergroten en eenzaamheid verminderen. Niet alle wijk – en buurthuizen zijn voor die huiskamerfunctie ingericht, ze zijn oud en gedateerd of er is te weinig ruimte. Vaak is er ook te weinig personeel om het beheer van de ruimtes adequaat te kunnen vervullen.

Voorgesteld wordt voor goede accommodaties in de wijken te zorgen en voor voldoende beheerders. Daardoor kunnen deze accommodaties daadwerkelijk blijven "bruisen" van activiteiten.

Binnen de wijken is een aanbod van voorzieningen aanwezig waarbij jong en oud elkaar zouden kunnen ontmoeten. Een breed aanbod aan sport- en culturele voorzieningen vervult daarin eveneens een rol.

De uitdaging is: hoe te komen tot inclusief beleid in Etten-Leur dat recht doet aan de diversiteit van alle inwoners in Etten-Leur? Bij inclusief beleid gaat het erom dat iedereen naar vermogen en behoefte onderdeel kan zijn van het sociale systeem, ongeacht leeftijd, uiterlijke kenmerken, sociaal-culturele achtergrond, gender of sekse, financiële situatie, de mate van gezondheid, levensbeschouwing, opleidingsniveau, seksuele voorkeur, sociale status, de mate van geletterdheid en arbeidsparticipatie.

Stimuleer en zorg voor een aantrekkelijk aanbod van activiteiten voor jong en oud in de wijk- en buurthuizen en betrek de jongere ouderen en de jeugd bij nieuwe plannen en activiteiten. Betrek meer ouderen met een niet westerse achtergrond bij de activiteiten in de wijk. Onderzoek de wensen van de jongere ouderen en wat dit betekent voor de toekomst van de rol en het aanbod van activiteiten in de wijk – en buurthuizen.

Om elkaar te helpen, van elkaar te leren en begrip te krijgen voor elkaar is naast *samenwerken* het *verbinden* van jong(er) en oud(er), één van de speerpunten in het voorstel Ouderenbeleid. Voorgesteld wordt om projecten op te zetten waarbinnen jong en oud iets voor elkaar kunnen betekenen. Stimuleer het dat jongeren en ouderen, die bij elkaar in de buurt wonen, met elkaar gaan kennismaken en dat scholen projecten oppakken samen met zorginstellingen en ouderen in de buurt. Jongeren kunnen niet alleen iets voor ouderen doen, dat kan andersom ook. Ouderen kunnen meehelpen op scholen of een gastles verzorgen. Ook is het mogelijk om thematische uitwisseling tussen ouderen en basisschool leerlingen over maatschappelijke en culturele vraagstukken te organiseren zodat vooroordelen worden uitgewist. Voorgesteld wordt om in overleg te treden met onderwijsinstellingen, ouderenbonden, culturele instellingen en organisaties van allochtonen in Etten-Leur om te praten over wat jong en oud nog meer voor elkaar kunnen betekenen en hoe ze dit samen met de buurt op kunnen pakken. Verzoek de media aandacht te schenken aan goede voorbeelden die in dan in Etten-Leur worden uitgevoerd, zodat ze andere inwoners en organisaties kunnen inspireren.

Wij willen eenzaamheid uit de taboesfeer halen, het erkennen en bespreekbaar maken. In het voorstel ouderenbeleid stellen we daarom voor in de media om aandacht vragen voor het thema. Zo hopen we dat eenzaamheid een minder beladen term wordt. In ons voorstel ouderenbeleid focussen we op sociale eenzaamheid. Sociale eenzaamheid is het niet (kunnen) maken van verbinding. We willen ouderen helpen zingeving te houden of terug te vinden in het leven. Want mensen die hun leven als betekenisvol blijven ervaren, voelen zich prettiger en hebben een betere lichamelijke en geestelijke gezondheid. En als het dan een keer tegenzit, kunnen ze dat beter aan.

Eenzaamheid onder ouderen is een enorm probleem is. Het gaat hier niet om een taak van de overheid alleen. Elke eenzame oudere heeft familie, buren of andere naasten. Een telefoontje of eens aanbellen met de vraag of iemand een boodschap nodig heeft, kan al een wereld van verschil maken.

Bij sociale eenzaamheid hebben mensen een klein of geen netwerk. Of ze hebben wel een groot netwerk, maar kunnen toch geen verbinding maken omdat bijv. de activiteiten niet aanspreken. Om sociaal isolement tegen te gaan, moet je betekenisvolle relaties opbouwen en elkaar beter leren kennen. Hier kan het juiste beleid iets in betekenen, bijvoorbeeld door mensen met elkaar in contact te brengen, (passende) activiteiten te organiseren of mensen te bezoeken. Het beleid moet gericht zijn op het voorkomen, signaleren en aanpakken van sociale eenzaamheid. We hebben daarbij ook aandacht voor eenzaamheid onder mantelzorgers die als gevolg van hun mantelzorgtaak hun sociale netwerk zien slinken. De nieuwe richtlijn 'Eenzaamheid onder ouderen' van Vilans helpt zorgprofessionals bij het bestrijden ervan (protocol is te downloaden op : <https://www.vilans.nl/artikelen/nieuwe-richtlijn-met-aanbevelingen-voor-aanpak-eeenzaamheid>). Het rijk heeft in 2018 een actieprogramma opgezet met betrekking tot eenzaamheid: *Eén tegen Eenzaamheid*. Om ook lokaal eenzaamheid aan te kunnen pakken, heeft is er geld beschikbaar gesteld voor een lokale aanpak.

"Vrijwilligerswerk daagt je uit en haalt je uit je comfortzone". Met die gedachte moeten we jongere ouderen zien te stimuleren vrijwilligerswerk op te pakken. Alleen met de inzet van vrijwilligers kan een belangrijk deel van de voorzieningen in stand blijven. De groep vrijwilligers wordt kleiner of wil zich niet meer langdurig vastleggen. We moeten om die reden alert blijven om het voortbestaan van de voorzieningen te garanderen. Tegelijk moeten verenigingen en aanbieders rekening houden met de veranderende bevolkingssamenstelling en hun aanbod beter daarop afstemmen.

Resume Meedoen

1. Zorg voor voldoende en adequaat ingerichte ontmoetingsplekken voor ouderen in de wijken zoals buurtkamers, de "huiskamer van de wijk". Zorg dat deze plekken op loopafstand zijn te bereiken.
2. Start opnieuw met het project ouderenbezoekers en train ze voor hun taak.
3. Spoor eenzame ouderen op en stimuleer ze actief te worden.
4. Stimuleer deelname aan sport en activiteiten.
5. Help ouderen die in armoede leven door het verstrekken van o.a. lidmaatschappen van verenigingen of ouderenbonden.
6. Breng de noodzaak van vrijwilligerswerk onder de aandacht van alle inwoners van Etten-Leur en start een gerichte wervingscampagne voor jong en oud. Iedereen heeft wel wat te bieden.
7. Help met het organiseren van contacten tussen burens en in de wijk, versterk het buurtgevoel en burenhulp.
8. Breng de telefooncirkels meer onder de aandacht van ouderen en eenzamen.
9. Verbind generaties met elkaar en bevorder daarmee een maatschappij waarin iedereen er mag zijn en mee kan doen.
10. Probeer de bureaucratistische regels te vereenvoudigen.
11. Stimuleer ouderen om digitaal te gaan.

5.4 Thema Maatschappelijke ondersteuning

Over het algemeen zijn de mensen die gebruik maken van de WMO in Etten-Leur tevreden, dat wil niet zeggen dat er geen verbeterpunten zijn. Er worden ouderenbezoeken georganiseerd door de ouderenorganisaties. In het kader van de privacywetgeving is geprobeerd om dit met behulp van de zorginstelling te professionaliseren waarna de ouderenorganisaties zijn afgehaakt en het project ter ziele is gegaan. Voorgesteld wordt het project weer op te starten en gebruik te maken van de kennis en ervaring van de ouderen bezoekers.

Het aantal alleenstaande ouderen groeit en door een beperkte mobiliteit raken veel ouderen in een sociaal isolement. De ouderenbezoekers moeten worden getraind in het herkennen van eenzaamheid. HAN-UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES in Arnhem heeft hiervoor een module ontwikkeld: Signaleren van eenzaamheid.

Coördineer een en ander zodanig dat er niet meerdere bezoeken vanuit diverse instellingen en organisaties naast elkaar werken en de betrokkenen niet meer weten wie wat is.

Hetzelfde geldt voor het onderwerp armoede. We stellen voor het benutten van mogelijke voorzieningen om het inkomen aan te vullen te stimuleren, zoals huur- en zorgtoeslag. Hetzelfde geldt voor het onder de aandacht brengen van de mogelijkheden voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen of waterschapsbelasting. Ook het bevorderen van de arbeidsparticipatie van 55+-ers onder de mensen met een (bijstand)uitkering is een belangrijke manier om armoede te bestrijden en ervoor te zorgen dat er voldoende pensioen opgebouwd wordt voor later.

Voorgesteld wordt ook de groep "onbemiddelbaar" van het werkplein te stimuleren zich actief in te zetten in bijvoorbeeld wijk- en buurthuizen.

Kwetsbare ouderen worden regelmatig geconfronteerd met vormen van financiële uitbuiting. Bankfraude, phishing, babbeltrucs, maar ook met financieel misbruik binnen familie en kennissenkring. Het is een steeds groter wordend probleem voor ouderen. Voorgesteld wordt een jaarlijks terugkerende presentatie te verzorgen in de diverse wijk- en buurthuizen om dit probleem bespreekbaar te maken en mensen te behoeden voor de valkuilen. Hierbij kunnen we gebruik maken van een expertpool in de strijd tegen ouderenmishandeling. Omdat er behoefte is aan praktische ondersteuning op maat kunnen gemeenten expertise inhuren voor het verder ontwikkelen van een lokale aanpak tegen ouderenmishandeling. Meer informatie is te lezen op www.gemeente.nu

Als laatste willen we adviseren bij het in gesprek gaan met de oudere en diens mantelzorger over diens behoeften te praten en bureaucratische regels en financiële schotten daaraan ondergeschikt te maken. Speel actief in op culturele diversiteit en op specifieke problemen van ouderen zoals dementie, verslaving en eenzaamheid. De toename van digitale dienstverlening leidt tot minder contact van mens tot mens. Ook uitwisseling van kennis en ervaring is steeds meer een digitale aangelegenheid, waarvoor vaak geen menselijk contact meer nodig is. Ouderen vinden het extra moeilijk om zich aan te passen aan deze nieuwe realiteit.

Resume Maatschappelijke ondersteuning

1. Spreek ouderen aan op hun eigen verantwoordelijkheid om zo lang mogelijk zelf de regie te houden en help ze daarbij.
2. Breng valpreventiecurssussen meer onder de aandacht van ouderen.
3. Spreek ouderen aan op hun levensstijl en stimuleer bewegen van ouderen.
4. Voorzie ouderen van duidelijke informatie over de toegang tot zorg / WMO voorzieningen in de vorm zoals de jaarlijkse begroting in Etten-Leur wordt gepresenteerd.
5. Breng de mogelijkheid tot administratieve ondersteuning meer onder de aandacht van ouderen (schoenendoosproject KBO, Surplus).
6. Coördineer bezoeken van organisaties en of instellingen aan ouderen.
7. Organiseer een jaarlijks terugkerende voorlichting over financiële uitbuiting van ouderen.
8. Organiseer een jaarlijks terugkerende scholing voor ouderenbezoekers
9. Voorkom overbelasting van mantelzorgers en wijs ze op de mogelijkheden voor respijtzorg.

5.5 Thema Gezondheidszorg

“Geluk maakt gezond”

Het grootste deel van de zorg in Etten-Leur vindt thuis plaats. Ouderen en personen met een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking blijven zo lang mogelijk thuis wonen. De ondersteuning komt uit de eigen omgeving begeleid door professionals. De wijkverpleging wordt daarin steeds belangrijker. Cliënten doen in toenemende mate een beroep op deze zorg. Als spin in het web in de eerste lijn heeft de wijkverpleegkundige en het team wijkverpleging de belangrijkste rol in het vormgeven van de zorg thuis. Een aangepaste woning, nieuwe technologieën, voorzieningen in de directe nabijheid en een openbare ruimte zonder obstakels zijn daarbij van belang. Er blijven groepen kwetsbare inwoners die gebaat zijn bij het bij elkaar wonen. Uitbreiding van dit aanbod is gewenst maar een storende factor blijft het naast elkaar werken van zorginstellingen, kruisvereniging en huisartsen.

Maar ook als het lukt om voor genoeg geschikte woningen te zorgen en het normaal wordt om digitaal te leven en te zorgen, zullen er veel ouderen zijn die persoonlijke professionele zorg en ondersteuning nodig hebben. Daarop richt zich ons derde belangrijke advies: werk samen! We zullen de komende decennia in de zorg voor ouderen moeten woekeren met schaarse middelen, zowel wat betreft de financiën als inzet van mensen. Gegeven die krapte is lokale en regionale samenwerking, belangrijker dan keuzevrijheid en concurrentie. Besteed speciaal aandacht aan mensen met weinig opleiding of een laag inkomen. Zij hebben relatief vaak meer gezondheidsproblemen en een ongezonde leefstijl. Zorg op maat dient altijd het uitgangspunt te zijn.

Mensen met beginnende dementie kunnen langer thuis blijven wonen, als zij een heel breed pakket van thuiszorg krijgen. Een aanpak die daarvoor in Noord-Holland bedacht is, wordt nu ook in diverse andere gemeenten aangeboden. Uit onderzoek van Joost van Hoof, die aan de Technische Universiteit Eindhoven is gepromoveerd op een studie naar dementie en wonen, blijkt dat met eenvoudige aanpassingen mensen met dementie veel langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Uit dit onderzoek komt onder andere naar voren dat ongeveer tweeduizend euro nodig is om een huis voor hen aan te passen. Dit betekent volgens Zorg & Zeggenschap niet alleen dat dementerenden met hun mantelzorger een menswaardigere toekomst hebben, maar ook dat kan worden bezuinigd op de zorg. De aanpassingen die nodig zijn, betreffen vooral maatregelen op het gebied van comfort, veiligheid, structuur en herkenbaarheid. Maar uiteindelijk zal het thuis wonen van mensen met dementie ook voor een groot gedeelte afhangen van het uithoudingsvermogen van familie en vrienden die de zorg op zich moeten nemen en of er voldoende dagopvang aanwezig is. Voorgesteld wordt de genoemde maatregelen in Etten-Leur aan te bieden en in te voeren. Een goed voorbeeld is in de gemeente Dongen het project Community Care waar ouderen langer thuis kunnen blijven wonen.

In het programma “Langer thuis” van de rijksoverheid staat dat er een commissie “Toekomst zorg thuiswonende ouderen” wordt ingesteld die zich gaat inzetten voor betere ondersteuning en zorg thuis. De overheid wil dat de zorg en ondersteuning thuis is afgestemd op de individuele behoeften van ouderen. De Rijksoverheid wil de ‘zorgnetwerken’ voor kwetsbare ouderen versterken. Huisartsen, apothekers, fysiotherapeuten en andere zorgverleners werken hierin als 1 team samen. Via ZonMw kunnen zorginstellingen subsidie voor integrale netwerken ouderenzorg aanvragen. In totaal is er € 3 miljoen beschikbaar.

De toename van de groep ouderen leidt tot een stijging van de zorgvraag. De zorgvraag neemt ook toe door een groeiende groep inwoners met overgewicht, hart- en vaatziekten of depressieve klachten. Voldoende bewegen leidt soms al tot minder klachten. De inrichting van de openbare ruimte kan verleiden tot meer bewegen en ontmoeten door groen, wandel- en fietspaden en speel- en sportplekjes in de wijk. In de samenvatting van het advies “Oud en zelfstandig in 2030” staat onder het kopje Samenwerking: *Bevorder de aanbeveling de samenwerking tussen de verschillende bij de zorg voor thuiswonende ouderen betrokken partijen en professionals?*

Zoals al eerder is beschreven is de zorg in Etten-Leur goed geregeld dat neemt niet weg dat de samenwerking tussen de verschillende partners binnen de zorg beter kan en dat het voor een buitenstaander niet inzichtelijk is wie met wie samenwerkt en over welke onderwerpen. Etten-Leur slaagt er ieder jaar weer in om de financiën van de gemeente op een eenvoudige wijze inzichtelijk te maken voor de inwoners, Voorgesteld wordt om de samenwerking in de zorg op een zelfde wijze voor iedereen inzichtelijk te maken zodat iedereen kan zien waar hij of zij voor wat terecht kan. Ga verder op de ingeslagen weg zoals die is verwoord in het verslag van het project *Ouderen in Etten-Leur en Zundert gezond en lager thuis*. Geef meer ruchtbaarheid aan het project en betrek er meer organisaties bij en maak werk van alle goedbedoelde adviezen en aanbevelingen.

In Etten-Leur was jarenlang de Inspiratietafel Dementie vriendelijke gemeente actief maar veel resultaat hebben de inspanningen nog niet opgeleverd en recent is de projectgroep Dementie weer enthousiast begonnen aan nieuwe activiteiten op het inrichten van een dementievriendelijke gemeente. Voorgesteld wordt de inzet van de projectgroep daadwerkelijk te ondersteunen met de inzet van een beleidsambtenaar van de gemeente als kartrekker en duidelijke afspraken te maken over de te bereiken doelstelling(en). Verder is het misschien raadzaam ook ouderenorganisaties en ervaringsdeskundigen bij de projectgroep te betrekken.

Om het langer thuis wonen van beginnend dementerenden te faciliteren en de mantelzorgers te ontlasten wordt voorgesteld een goed domoticasysteem, zoals bijvoorbeeld het *Sensara* leefstijlmonitoring en geavanceerde bewakingssysteem aan te bieden. Het is een bewezen feit dat de kosten van thuiszorgorganisaties en inzet van schaars zorgpersoneel hiermee gereduceerd kunnen worden. Voor meer informatie zie <https://www.sensara.eu>

Verder wordt voorgesteld, in samenwerking met de zorgpartners, meer gezellige en huiselijke dagopvangplaatsen in bijvoorbeeld de wijk- en buurthuizen te realiseren zodat de mensen in hun directe omgeving kunnen worden opgevangen in plaats van ze heel Etten-Leur door te vervoeren.

Resume Gezondheidszorg

1. Zorg voor een laagdrempelige organisatie van voorzieningen op wijkniveau, die voor oudere cliënten overzichtelijk is. Maak een kaart met bijvoorbeeld pictogrammen waarop de organisatie rondom de zorg duidelijk is vorm gegeven.
2. Faciliteer goede samenwerking tussen informele ondersteuning en professional en ook tussen professionals onderling op het terrein van zorg, welzijn en praktische ondersteuning. Stel de cliënt centraal.
3. Ga verder met het project Ouderen in Etten-Leur en Zundert gezond en lager thuis.
4. Neem de wijkzusters van De wijkzuster Noord Brabant mee in het samenwerkingsverband.
5. Organiseer zorgnetwerken in Etten-Leur en maak gebruik van de subsidie voor integrale netwerken ouderenzorg aanvragen die via ZonMw kunnen worden aangevraagd door zorginstellingen . In totaal is er € 3 miljoen beschikbaar.
6. Zorg voor voldoende woonzorgarrangementen in overleg met de woningbouwvereniging of particuliere projectontwikkelaars.
7. Organiseer projecten rondom gezondheidszorg en levensstijlverbetering voor ouderen.
8. Breid de projectgroep Dementie uit met een vertegenwoordiger van de ouderenorganisaties en een ervaringsdeskundige.
9. Faciliteer leefstijlmonitoring en geavanceerde bewakingssysteem voor beginnend dementerenden.
10. Richt dagopvang in de wijk- en buurthuizen in voor beginnend dementerenden.

5.6 Thema Communicatie

In de huidige maatschappij krijgen digitale middelen een steeds belangrijkere plek. Ouderen die daar niet handig mee zijn krijgen steeds meer het gevoel geïsoleerd te raken van communicatie en informatie. Zij hebben moeite met de veranderende samenleving, soms doordat zij laaggeletterd zijn. Daarom blijft papieren informatie nog steeds belangrijk. Maar digitalisering geeft ook kansen, uit een onderzoek van de Open Universiteit blijkt dat sociale media kunnen helpen om gevoelens van eenzaamheid en onveiligheid tegen te gaan. Gebruikers van sociale media scoren namelijk lager wat betreft eenzaamheid.

Uit het onderzoek blijkt ook dat het heel belangrijk is dat veel ouderen iemand in hun omgeving hebben die kan helpen bij het gebruik van sociale media en dat ze kunnen leren er op een veilige manier mee om te gaan. Uit het onderzoek blijkt ook dat ouderen niet altijd weten waarom sociale media nuttig kunnen zijn. Omdat sociale media mee kunnen helpen om gevoelens van eenzaamheid en onveiligheid tegen te gaan (waarbij het niet de bedoeling is dat deze het menselijk contact en een goed gesprek gaan vervangen), is het belangrijk dat ouderen weten wat het voor hen kan betekenen met digitale middelen om te leren gaan en hoe die te gebruiken.

Voorgesteld wordt om in de wijk- en buurthuizen in Etten-Leur, met behulp van jongeren, het gebruik van digitale middelen zoals computer, laptop, tablet en mobiele telefoon, te ondersteunen. Dit ondersteunen kan gedaan worden door het met regelmaat cursussen te organiseren over het gebruik van de digitale middelen. Op deze wijze kunnen kwetsbare burgers (waaronder een deel van de ouderen) digitaal vaardig worden.

Daarnaast kan de gemeente bijvoorbeeld door toepassing van het 'Besluit Toegankelijke Digitale Overheid' de eigen digitale dienstverlening klantvriendelijker maken door het optimaliseren van de gemeentelijke website. Op dit moment communiceert de gemeente met de oudere burgers via digitale middelen en via een wekelijkse pagina in het huis-aan-huis blad de Bode. Het is maar de vraag of dit de beste methoden zijn om ouderen te bereiken, temeer daar De Bode niet altijd overal huis-aan-huis wordt bezorgd. In De Bode kan men lezen wat er onder andere georganiseerd wordt in Etten-Leur.

Qua taalgebruik zijn in het verleden initiatieven genomen door de gemeente om eenvoudig communiceren op B1-niveau. Dit houdt in dat een duidelijke titel en tussenkoppen, een actieve schrijfstijl met voorbeelden en eenvoudige, gangbare woorden wordt gebruikt. Landelijk is 25% van de 65+'ers laaggeletterd. Voorgesteld wordt om gebruik maken van feedback op de teksten door een nog op te richten meeleesgroep.

Voorgesteld wordt ook onderzoek te doen naar de beste traditionele en moderne vormen van communicatie zijn voor ouderen. Daarbij is het van belang niet alleen meer in te zetten op voorlichting aan hen, maar te richten op een positievere beeldvorming over ouderen. We willen ouderen een gezicht geven!

Resume Communicatie

1. Houd rekening met mensen die niet kunnen lezen. Voor analfabeten, laaggeletterden en mensen die het Nederlands niet goed beheersen zijn video's en pictogrammen nuttig.
2. Zorg dat alle burgers worden bereikt en stel informatie niet alleen via de website en schriftelijk beschikbaar, maar ook telefonisch.
3. Richt een meeleesgroep op voor het geven van feedback op teksten die door het Gemeentebestuur gecommuniceerd worden.
4. Voorzie in een fysiek informatiepunt in elke wijk/kern waar gemeente, zorg- en welzijnsinstanties samenwerken en ouderen op vaste tijden terecht kunnen met hun vragen. Organiseer inloopspreekuren.
5. Bied op wijkniveau ondersteuning bij het aanleren van digitale vaardigheden en geef advies en hulp bij computergebruik.

6. Stel transparante informatie beschikbaar over wat er binnen de Wmo en andere voorzieningen beschikbaar of mogelijk is en wat de criteria en eigen bijdragen zijn. Ofwel: maak een duidelijke 'sociale kaart'.
7. Zorg dat de Welzijn en zorgwijzer zowel digitaal als in gedrukte vorm beschikbaar komt

6 Slotwoord

Wie je ook vraagt naar een droombeeld voor de toekomst – jong, oud, met of zonder een beperking - bijna iedereen wil op zijn/haar eigen manier (zo lang mogelijk) zelfstandig wonen, zich ergens thuis voelen. Daar heeft de hele maatschappij baat bij. Mensen die in een veilige omgeving wonen, waar ruimte is voor ontmoeting en waar passende ondersteuning en/of zorg beschikbaar is, zijn gezonder en gelukkiger. Toch is dit niet voor iedereen vanzelfsprekend.

“Onze samenleving is nog onvoldoende ingericht op goed ouder worden”, zegt Atie Schipaanboord van ANBO. Zij wil dat er integraal ouderenbeleid komt, waarbij alle departementen betrokken zijn.

“Ouder worden biedt kansen en dat willen we verzilveren. We worden allemaal ouder en dat willen we allemaal op een zo prettig mogelijk wijze. Maar hoewel we weten wat er moet gebeuren, liggen er geen concrete plannen.”

Met het presenteren van dit voorstel Ouderenbeleid voor de gemeente Etten-Leur denkt de Seniorenraad een aardig steentje te hebben bijgedragen om het “droombeeld” op termijn te verwezenlijken. De Seniorenraad hoopt dan ook dat dit stuk een bijdrage zal leveren in het tot stand brengen van een integraal Ouderenbeleid voor de gemeente Etten-Leur.

Bijlage 1

Leeftijdsofbouw, Etten-Leur, 2021 (% en aantallen n)

Het totaal aantal inwoners in Etten-Leur in 2021 is 43 869.

Leeftijdsgroep	Mannen	Mannen,	Vrouwen	Vrouwen,
	Etten-Leur	Etten-Leur	Etten-Leur	Etten-Leur
	n	%	n	%
90 jaar of ouder	90	0,4	185	0,8
80 tot 90 jaar	745	3,4	1045	4,7
70 tot 80 jaar	2172	10,0	2339	10,5
60 tot 70 jaar	2669	12,5	2860	12,9
50 tot 60 jaar	3272	15,1	3167	14,3
40 tot 50 jaar	2897	13,4	3001	13,5
30 tot 40 jaar	2519	11,6	2674	12,0
20 tot 30 jaar	2222	10,3	2217	10,0
10 tot 20 jaar	2730	12,6	2546	11,5
0 tot 10 jaar	2295	10,6	2194	9,9

Bron: website <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/regionaal/inwoners>

Bijlage 2

Vergrijzing in Etten-Leur

Bevolking Etten-Leur					
	2016	2020	2025	2030	2040
55-59 jr	2925	3175	3225	2960	2615
60-64 jr	2730	2785	3080	3195	2560
65-69 jr	2705	2635	2660	3045	2835
70-74 jr	1920	2440	2375	2700	2975
	10280	11035	11340	11900	10985
75-79 jr	1375	1565	2085	2385	2830
80-84 jr	955	1070	1260	2100	2135
85-89 jr	535	645	745	970	1370
90-94 jr	215	265	350	315	620
95 +	40	60	90	95	140
	13400	14640	15870	17765	18080

Bron: CBS statline

Stijging ouderen van 2020 naar 2040 ca. 24 %

Bijlage 3

MOTIE

Voorstel
Motie over een niet op de agenda opgenomen onderwerp.
De raad van de gemeente Etten-Leur in vergadering bijeen d.d. 29-6-2020
Onderwerp: ouderenbeleid voor Etten-Leur
<p>De Raad,</p> <p>gehoord de beraadslaging,</p> <p>constaterende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten sinds 2015 grotere verantwoordelijkheden hebben gekregen in het sociaal domein; • Senioren, ouderen (55 plussers) een steeds groter deel uit (gaan) maken van onze bevolking. Op dit moment 30% en in 2035 40%; • Het Planbureau voor de Leefomgeving en het SCP constateren dat er nu nog 15 potentiële mantelzorgers voor elke 85+'er klaar staan, maar dat dit in 2040 terugloopt naar 6; • In Nederland de meeste mantelzorgers tussen de 50 en 75 jaar zijn en ouderen die mantelzorg behoeven veelal 85+ zijn; • Een ander kenmerk van de groep ouderen van nu en in de toekomst is dat er steeds meer alleenstaanden zijn. Niet alleen door het verlies van een partner door overlijden, maar een steeds grotere groep ouderen heeft een scheidingsverleden en/of geen nakomelingen. Het netwerk van deze ouderen is vaak kleiner. Dit betekent ook minder mantelzorgers; • Technische, medische en sociale ontwikkelingen de samenleving voor ouderen anders maken; • We in Etten-Leur wél jongerenbeleid hebben en we spreken over 'jongeren hebben de toekomst'; • We in Etten-Leur wél een portefeuillehouder hebben welke verantwoordelijk is voor jongerenbeleid; • We in Etten-Leur nog geen ouderenbeleid kennen en in het raadsprogramma en het beleidskader alleen wordt gesproken over 'nieuwbouw voor ouderen', 'ouderen stimuleren om meer gebruik te maken van openbaar vervoer', 'sport voor ouderen' en 'ouderen doen mee'; <p>Overwegende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De bovenstaande constatering om een concrete beleidsmatige samenhangende uitwerking vragen in de vorm van een gemeentelijk ouderenbeleid; • Het formuleren van een ouderenbeleid kan zorgen dat samenwerking tussen alle partijen verbetert; • Het van belang is om samen met alle relevante actoren te investeren in een hechte

gemeenschap;

- Een hechte gemeenschap en technologische vernieuwing kansen bieden om tot goed toekomstgericht ouderenbeleid te komen;
- Met een ouderenbeleid kan worden geanticipeerd op maatschappelijke ontwikkelingen die, gezien de demografische ontwikkelingen, op ons af komen;
- Het nu formuleren van een ouderenbeleid kan leiden tot minder kosten in de toekomst.

verzoekt het college:

- In samenwerking met de verschillende ouderenorganisaties, zoals o.a. KBO Etten, KBO Leur, Seniorenraad, maar ook met Avoord, Alwel en andere betrokken O's. beleid te ontwikkelen voor deze doelgroep;
- Hiervoor eerst een voorstel, een actieplan aan de gemeenteraad voor te leggen, nog voor het einde van dit kalenderjaar;
- In dit voorstel zeker de volgende onderdelen aan de orde te laten komen; vitale ouderen, kwetsbare ouderen, wonen, woonomgeving, ouderen in regie

En gaat over tot de orde van de dag.

Ondertekening en naam:

PvdA
Hans Wierema

GroenLinks
Dennis Aerts

Bijlage 4

Brief gericht aan leden Gemeenteraad Etten-Leur 5 oktober 2020

Stichting Seniorenraad Etten-Leur
Adres: Julianalaan 3
4872 BC Etten-Leur
E-mail: seniorenraad@gmail.com

Aan: Gemeenteraad Etten-Leur
Datum: 5 oktober 2020
Onderwerp: Uitnodiging overleg fracties gemeenteraad met Seniorenraad

Geachte leden van de gemeenteraad,

Op 20 februari 2018 organiseerde de Seniorenraad een verkiezingsdebat in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2018. Op deze interessante en drukbezochte avond zijn door de diverse politieke partijen toezeggingen gedaan. Nu we ruim halverwege de raadsperiode zitten zou de Seniorenraad graag met een afvaardiging van alle fracties in de gemeenteraad van gedachten willen wisselen over wat er tot nu toe is bereikt op het gebied van seniorenbeleid.

Natuurlijk willen wij terugkomen op de onderwerpen (in de vorm van stellingen) die in het verkiezingsdebat aan de orde zijn geweest:

1. *De Etten-Leurse politiek heeft weinig op met dementerende ouderen.*
2. *De Etten-Leurse politiek is zich niet voldoende bewust van de huisvestings- en veiligheidsproblemen van ouderen in de nabije toekomst.*
3. *De Etten-Leurse politiek laat de werkeloze 55 plussers in de kou staan.*

In het kader van betere huisvesting voor ouderen (stelling 2) willen wij graag het Seniorenlabel met u bespreken. De Seniorenraad ontwikkelde dit in de afgelopen 2 jaar. Op 9 maart hebben we dit aangeboden aan wethouder de Weert.

De bevindingen die zijn opgetekend in het voorjaar verschenen rapport van de Commissie Toekomst zorg thuiswonende ouderen, met de titel; Oud en zelfstandig in 2030, en het Werkplan 2020 van de Taskforce Wonen en Zorg, hebben wij met interesse gelezen en hopen dat u er ook kennis van zult nemen.

Wij willen u ook nog laten weten dat we met ongeloof en verbijstering hebben kennisgenomen van het feit dat uw raad op 6 juli 2020 de door de PvdA ingebrachte motie voor het opstellen van ouderenbeleid, niet in stemming heeft gebracht. Alle partijen hadden in hun verkiezingsprogramma één of meerdere passages opgenomen over ouderenbeleid. In het raadsprogramma hadden we daarvan al niets teruggezien. Nu kreeg u als gemeenteraad

de kans om dit recht te zetten en nu liet u het afweten omdat het “te vroeg was” om nieuw beleid te formuleren.

Als Seniorenraad willen we u er op wijzen dat het aantal senioren (55 jaar en ouder) in de gemeente Etten-Leur 35% van de totale bevolking uitmaakt. Dit aantal neemt alleen maar toe. In combinatie met de steeds groter wordende zorgvraag en de woonsituatie van ouderen is dit voor ons en met ons de KBO en PCOB, reden om aan de bel te trekken. Wij verzoeken u dringend genoemde motie nogmaals op de agenda te zetten en er uiteraard mee in te stemmen.

Zoals u ziet genoeg stof om met ons van gedachten te wisselen. We hopen dat u daar tijd voor vrij wilt maken en zien uw uitnodiging graag op korte termijn tegemoet.

Met vriendelijke groet,

namens de Seniorenraad Etten-Leur

Jaap Lucieer, voorzitter

Bijlagen:

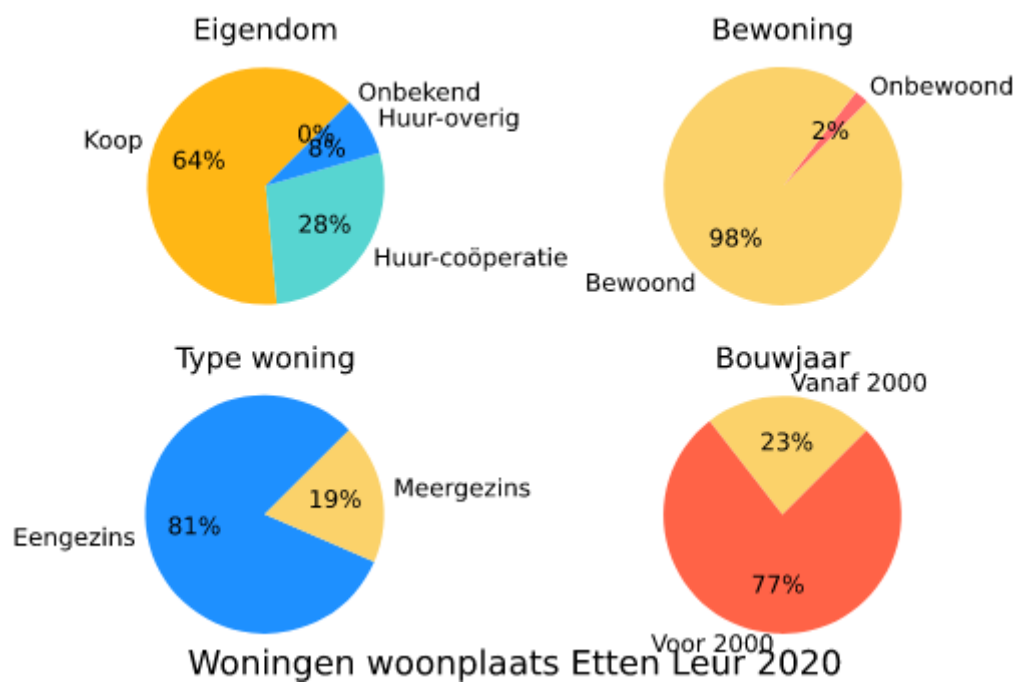
- Rapport Oud en Zelfstandig in 2030. Een reisadvies van Commissie Toekomst zorg voor thuiswonende ouderen.
- Werkplan 2020 van Taskforce Wonen en Zorg
- Seniorenlabel

Bijlage 5

Kenmerken van de 18.967 woningen in de woonplaats Etten Leur

Percentages woning eigendom-, bewoning-, type- en bouwperiode.

Bron: website <https://allecijfers.nl/woonplaats/etten-leur/>

Bijlage 6

Rapport van Taskforce Wonen en Zorg

Werkplan 2020

Samen werken aan beweging en slagkracht

Vooraf

Voor u ligt het werkplan 2020 van de Taskforce Wonen en Zorg. De Taskforce is een gezamenlijk initiatief van de VNG, Aedes, ActiZ en de ministeries van VWS en BZK. Wij hebben de handen ineen geslagen omdat we van mening zijn dat een gezamenlijke aanpak nodig is om gemeenten te ondersteunen in hun regierol bij de opgaven op het gebied van wonen, zorg, welzijn en leefbaarheid. Landelijk loopt een groot aantal programma's en activiteiten op dit onderwerp, gericht op ouderen en op specifieke doelgroepen met een ondersteunings- en/of zorgbehoefte: het Programma Langer Thuis (VWS), het Innovatieprogramma Langer Thuis Inclusieve Wijk (VWS/Platform 31), het Kennisprogramma Nieuwe woonzorginitiatieven (Platform 31), de Stimuleringsregeling Wonen en Zorg (VWS/BZK/RVO), het Ondersteuningsteam Wonen en Zorg (VWS/BZK/RVO), de Community of Practice Who Cares (Rijksbouwmeester), Programma Eén tegen Eenzaamheid (VWS), Programma Iedereen doet mee!, Meerjarenprogramma Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang, Actieprogramma Jong Volwassenen en het Actieplan Dak- en Thuisloze Jongeren. Daarnaast spelen ook de grootschalige verduurzaming van woningen en de aankomende Omgevingswet. Al deze programma's en ontwikkelingen moeten 'landen' in de gemeentelijke context.

De Taskforce Wonen en Zorg wil in de komende twee jaar gemeenten, woningcorporaties en zorgorganisaties stimuleren en ondersteunen bij het aanpakken van de lokale opgave. Wij starten dit werkplan met onze visie. Daarin duiden we de grote maatschappelijke opgave waar we met elkaar voor staan en waarom wij van mening zijn dat er meer actie nodig is. Op basis hiervan beschrijven we onze uitgangspunten, onze ambities en wat u van ons mag verwachten. Tot slot presenteren we hoe we de komende twee jaar aan de slag gaan.

Samen met gemeenten, woningcorporaties, zorgorganisaties en andere betrokken partners – publiek en privaat – werken we aan het vergroten van slagkracht. Zodat ouderen en andere doelgroepen nu en in de toekomst zich thuis kunnen voelen in een geschikte woning en in een fijne leefomgeving.

Welke uitgangspunten hanteren we?

1. Onze focus ligt op het realiseren van voldoende geschikte woningen voor de doelgroep ouderen. Tegelijkertijd zijn we ons ervan bewust dat er ook andere groepen mensen zijn die behoefte hebben aan een passende woning met zorg- en ondersteuningsvoorzieningen. Wij pleiten er daarom voor dat gemeenten, corporaties en zorgorganisaties samen een brede analyse maken van de behoeften van verschillende doelgroepen op het gebied van wonen, zorg, welzijn en leefbaarheid. Onze aandacht gaat daarbij in het bijzonder uit naar het creëren van passende woningen voor mensen die minder goed in staat zijn om eigen regie te voeren.

2. Wij vinden dat de oplossingen voor geschikt wonen - naast nieuwbouw - vooral gezocht moet worden in de transformatie van bestaande bouw in combinatie met zorg- en welzijnsvoorzieningen, en in de mogelijkheden voor woningaanpassingen en doorstroming.

3. Het moet lokaal gebeuren. Een concrete analyse van woonbehoeften in relatie tot de geschiktheid van het huidige woningaanbod en aanwezige zorg- en welzijnsvoorzieningen

moet op gemeenteniveau gemaakt worden. Regionale afstemming is wenselijk. Wel moet rekening gehouden worden met de straal waarbinnen mensen bereid zijn te verhuizen.

4. Het realiseren van de opgave is een gedeelde verantwoordelijkheid van ten minste gemeenten, corporaties en zorgorganisaties. Wij vinden dat gemeenten hierin een voortrekkersrol hebben als initiatiefnemer en regisseur.

5. Wij gaan uit van een vraaggerichte benadering. Dat betekent dat onze inzet zich richt op waar gemeenten, corporaties en zorgorganisaties behoefte aan hebben.

Het hele rapport is te downloaden op:

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2020/01/21/werkplan-2020-taskforce-wonen-en-zorg>

Bijlage 7

18 september 2020

Ouderen in Etten-Leur en Zundert gezond en lang thuis Proces, opbrengsten en vervolg

Vooraf

Het proces 'Ouderen in Etten-Leur en Zundert gezond en lang thuis' is gestart op initiatief van Het Huisartsenteam, Avoord, gemeente Etten-Leur en Zorgverzekeraar CZ.

Met als doel met ouderen en betrokkenen uit zorg, welzijn en gemeente een gemeenschappelijke visie en ambitie te ontwikkelen. En van daaruit meer samenhang en afstemming tussen professionals welzijn/Wmo en zorgprofessionals in gang te zetten. Zodat thuiswonende (kwetsbare) ouderen zo gezond mogelijk lang thuis kunnen blijven wonen.

In het proces waren ouderen en mantelzorgers actief deelnemer en de groep mee ontwikkelende professionals en organisaties is uitgebreid met Surplus (welzijn en zorg), Thebe, SWZ, gemeente Zundert en het netwerk Dementie.

Startbijeenkomst

Op 3 februari heeft u een startbijeenkomst gehouden waarbij ruim 30 mensen aanwezig waren: ouderen, mantelzorgers, professionals, managers en beleidsmedewerkers.

Tijdens die bijeenkomst kozen de aanwezigen voor een gemeenschappelijke ontwikkelrichting: Positieve Gezondheid, Gedrag en Ziektezorg (Van Ziekte en Zorg naar Gezondheid en Gedrag).

In die visie en werkwijze staan de behoeften en de acties van mensen zelf centraal. Professionals sluiten daarop aan en stimuleren mensen in hun eigen regie. Dat vraagt om handelingsruimte voor de professional en organisaties en systeempartijen die dat stimuleren.

Tijdens de startbijeenkomst formuleerde u de volgende gezamenlijke uitgangspunten van werken:

- Aansluiten op de behoeften van ouderen en mantelzorgers
- Besluitvorming door de oudere met steun van professionals
- Ondersteund door:
 - Duidelijke en toegankelijke informatie
 - Domein-overstijgende samenwerking tussen professionals welzijn en zorg

Tijdens deze bijeenkomst ontstonden er een aantal concrete ideeën om hier stappen in te maken. Daarbij wilden de aanwezigen graag meer zicht op de behoeften van ouderen en mantelzorgers en hadden zelf behoefte om de mogelijkheden voor het verbeteren van samenwerking concreter te maken en daarbij goede informatievoorziening te betrekken.

Interviews

Het plan was om na de startbijeenkomst op twee manieren verdieping op de aangedragen thema's aan te brengen: twee verdiepingsbijeenkomsten organiseren en een (of meerdere) 'klantreizen' te maken: in de praktijk aan de hand van een concrete situatie in het reguliere zorgproces met de oudere, mantelzorger en alle andere betrokkenen kijken wat er valt te leren van de huidige manier van werken. Echter vanwege de corona-crisis konden er geen ontmoetingen plaats vinden en konden deze activiteiten niet doorgaan. Om toch de noodzakelijke verdieping aan te brengen en de op 3 februari ingezette beweging te laten voortgaan, zijn telefonische interviews gehouden. In totaal zijn er 20 interviews gehouden met ouderen, mantelzorgers, professionals en beleidsmedewerkers/ managers.

Uit de interviews kwamen de volgende thema's nadrukkelijk naar voren:

Voor thuiswonende ouderen en hun mantelzorgers zijn de belangrijkste punten dat zij:

- Een actief leven en een eigen netwerk kunnen behouden;
- Zorg en welzijn aansluiten op de behoeften en waarden van de ouderen en daar passende antwoorden op zoeken (i.p.v. aanbieden beperkte standaard-mogelijkheden);

Ouderen, mantelzorgers en zorgverleners waren eensgezind over wat er beter zou moeten:

- De sleutelrol van de mantelzorger in de zorg rond de oudere, vraagt er om dat de mantelzorger meer in het zorgproces wordt betrokken.
Ouderen en mantelzorgers ervaren nog weinig echte integrale samenwerking tussen de domeinen welzijn en zorg. Dit wordt onderschreven door de professionals.
Dat gemis aan samenwerking uit zich ook in dat ouderen dubbele intakes krijgen, dat zorgverleners onvoldoende kennis hebben over wat anderen doen in het zorgproces en dat signalen over zorgelijke situaties onvoldoende gedeeld worden.
- Het ontbreken van goede, toegankelijke digitale informatie over mogelijkheden.
Zodat ouderen en mantelzorgers zichzelf kunnen oriënteren en professionals betere informatie kunnen geven over mogelijkheden.

Een thema dat in de interviews ook naar voren kwam was dat door de corona-crisis veel meer gebruik is gemaakt van digitale mogelijkheden. De behoefte was om dat te blijven doen.

Werkbijeenkomsten

Op basis van de uitkomsten van de interviews zijn er drie verdiepingsbijeenkomsten gehouden. Met als doel om tot concrete stappen te komen op het verbeteren van de samenwerking en voor betere digitale informatie. Uitgangspunt bij die bijeenkomsten was te focussen op haalbare verbeterpunten en van daaruit verdere ontwikkeling voort te zetten.

De volgende actiepunten zijn bij die werkbijeenkomsten afgesproken:

- De al aanwezige voorzieningengids (gemaakt door Loket ELZ) wordt gebruikt als basis voor verbeteren digitale informatie voor ouderen, mantelzorgers, zorgverleners en welzijnsmedewerkers.
- Bekendheid en kwaliteit van informatie wordt vergroot door met zorgorganisaties de voorzieningengids te bespreken en de informatie van twee kanten uit te verbeteren. Vanwege realiseerbaarheid gebeurt dat stap voor stap, te beginnen met Het Huisartsenteam.

- o Gemeente Zundert gaat met de KBO onderzoeken hoe de KBO een rol kan spelen in het stimuleren van gebruik van digitale mogelijkheden en het digitaal vaardiger maken van ouderen.
- o Er gaat met organisaties en CZ actief gekeken worden naar de mogelijkheden van de Stimuleringsregeling E-health Thuis, om zo de toegankelijkheid en het gebruik van digitale ondersteuning bij ouderen te vergroten.
- o Gemeente Zundert voert per januari 2021 één aanspreekpunt voor inwoners en professionals in voor welzijn en zorg.
- o Netwerkaart die in Zundert gebruikt wordt bij dementie wordt uitgebreid naar alle ouderen met Wmo- en/of zorgondersteuning. Coördinator netwerk Dementie maakt hierover afspraken met Loket ELZ en Zorginstellingen.
- o Organiseer in Etten-Leur op wijkniveau (Noord, Midden en Zuid) netwerkbijeenkomsten voor professionals en werk daarin gestructureerd samen aan verbeteren samenwerking tussen welzijn, Wmo en zorg.
- o Het Huisartsenteam nodigt aanwezigen van de bijeenkomsten uit om deel te nemen aan de trainingen 'Van Ziekte en Zorg naar Gezondheid en Gedrag' die Het Huisartsenteam organiseert voor alle huisartsenpraktijken.

Kennis en adviezen

Als achtergrondinformatie is in het proces landelijke kennis gedeeld en benut rond gezond lang thuis wonen van ouderen:

- o Rapport 'Oud en zelfstandig in 2030, aangepast reisadvies' (<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/06/30/oud-en-zelfstandig-in-2030-aangepast-reisadvies>)
- o Handreiking 'Zorg voor kwetsbare ouderen' (<https://www.beteroud.nl/>)
- o Eindrapport 'Merkbaar beter thuis' (<https://merkbaarbeterthuis.nl/>)

Rode draad door al deze adviezen is:

- Ontwikkel een gezamenlijke visie en vertaal die naar concrete uitvoering.
- Doe dat met de ouderen en mantelzorgers samen. Kijk daarbij niet alleen naar de zorgbehoefte en gezondheid, maar betrek alle levensdomeinen.
- Domein-overstijgende samenwerking die zorgt voor een integrale benadering en continuïteit in de begeleiding of zorg voor de oudere is de sleutel tot succes.
- Investeer in de kwaliteit en deskundigheidsbevordering aan de voorkant: de professionals die met de ouderen werken.

Deze kennis bevestigt eigenlijk de weg die u op dit moment aan het bewandelen bent en de acties die u opzet.

Uitvoering en doorontwikkeling afspraken

Op 7 september 2020 hebben gemeenten, organisaties en CZ Zorgverzekeraar afspraken gemaakt om vervolg te geven aan de aanbevelingen en afspraken. De afspraken die nu in Etten-Leur en Zundert worden gemaakt sluiten aan op de visie van CZ: "Ouderenzorg, nu en in de toekomst". Op het niveau van de grote regio West Brabant geven gemeenten, zorgaanbieders en CZ daar nu invulling aan. Maar daarvoor is nodig dat op plaatselijk niveau professionals welzijn en zorg elkaar goed vinden.

Gezamenlijke visie en afgestemde samenwerking is daarvoor nodig. Ter informatie:

<https://www.cz.nl/-/media/zorgaanbieder/actueel/zorginkoopbeleid/uitwerking-cz-visieintegrale-ketenzorg-ouderen.pdf>

In dat overleg spraken gemeente Etten-Leur, Avoord en het Huisartsenteam af aan de slag te gaan met bijeenkomsten voor netwerksamenwerking in Etten-Leur. Met de daarbij betrokken professionals wordt verder invulling gegeven daaraan. Daarbij wordt ook gekeken naar het advies om deze samenwerking meer invulling te geven door een gezamenlijke training "Positieve Gezondheid, Gedrag en Ziektezorg". Op het punt van digitalisering gaf Avoord aan dat er al een aanvraag is ingediend in het kader van de Stimuleringsregeling E-Health Thuis. Bij de verdere aanpak kunnen de ervaringen van dit proces gebruikt worden.

=====

Bijlage 8

Samenvatting van het advies 'Oud en zelfstandig in 2030.

Aangepast REISadvies'

Hoe is de zorg voor thuiswonende ouderen in de toekomst op peil te houden? In dit advies geven wij antwoord op die vraag. Niet met panklare oplossingen en kiezelharde garanties; als die te geven zouden zijn, had de vraag niet aan ons gesteld hoeven te worden. Wel met perspectieven en oplossingsrichtingen, aansluitend bij initiatieven en bewegingen die nu al zichtbaar zijn.

Dit definitieve advies kijkt op verschillende punten af van de eerste versie die wij in januari 2020 publiceerden en wel om twee redenen. Allereerst zijn suggesties en commentaren uit het veld verwerkt: suggesties en commentaren die vanuit een gevoelde urgentie vooral aandrongen op aanscherping van onze aanbevelingen. Daarnaast hebben wij onze adviezen getoetst aan ervaringen in en met de (ouderen)zorg gedurende de huidige coronacrisis.

De REIS

De regie van ouderen zelf over hun 'derde levensfase' staat voor ons onverminderd centraal. We pleiten voor vergroting van het vermogen van ouderen om voor zichzelf en voor elkaar te zorgen en voor vanzelfsprekende inzet van digitale middelen. Tijdens de coronacrisis hebben we geleerd dat veel ouderen zichzelf prima kunnen redden, maar dat er ook een aanzienlijke groep ouderen is voor wie dat niet vanzelfsprekend is, al helemaal niet als er partijen wegvallen uit het vaak fragiele netwerk van zorg, welzijn en ondersteuning. Eens te meer is duidelijk geworden hoeveel steun ontleend kan worden aan sociale inbedding en aan nieuwe technologieën. Ook om die reden onderstrepen wij wederom dat zelfstandigheid tot op hoge leeftijd niet altijd hoeft te betekenen dat iedereen 'langer thuis' blijft. Herwaardering van collectieve en semi-collectieve (of semi-zelfstandige) woonvormen voor ouderen is volgens ons geboden. Nieuwe (digitale) technieken kunnen daarbij zeer behulpzaam zijn. Tot slot pleiten we voor vereenvoudiging van het zorgstelsel en voor samenwerking waar mogelijk, omdat we ervan overtuigd zijn dat dit zowel tegemoet komt aan de behoefte aan regie bij ouderen, als aan de behoefte aan overzicht en duidelijkheid bij familie, mantelzorgers, vrijwilligers en professionals.

Al onze aanbevelingen toetsen we aan de **vier principes** van de REIS

Regie

Vergroot de aanbeveling de mogelijkheden voor ouderen om zelf regie te voeren?

Eenvoud

Vereenvoudigt de aanbeveling de ondersteuning en zorg voor ouderen, zowel voor de ouderen zelf als voor de professionals?

Integrale benadering

Verwijdert de aanbeveling schotten en bevordert ze een integrale kijk op de behoefte aan ondersteuning en zorg?

Samenwerking

Bevordert de aanbeveling de samenwerking tussen de verschillende bij de zorg voor thuiswonende ouderen betrokken partijen en professionals?

Veel van onze aanbevelingen zijn uiteindelijk terug te voeren tot **vier centrale adviezen**

Ga (ver)bouwen!

De fysieke woon- en leefomgeving is voor ouderen cruciaal om zelfstandig te kunnen (blijven) wonen en zo min mogelijk afhankelijk te worden van zorg. Nieuwe woon - vormen, tussen het aloude eigen huis en verpleeghuis in, kunnen een oplossing bieden. Te midden van alle problemen op de woningmarkt wordt er ook voor ouderen veel te weinig gebouwd en verbouwd. Met als gevolg niet alleen een suboptimaal woningaanbod voor ouderen, maar ook een belemmering van de doorstroming op de woningmarkt.

Ga digitaal!

Die aanbeveling is niet alleen gericht aan aanbieders van professionele zorg en ondersteuning, voor wie 'digitaal het nieuwe normaal' moet worden. Ook ouderen zelf zullen veel meer gebruik moeten maken van digitale technologieën, om hun dagelijks leven makkelijker en aangener te maken. Grootschalig gebruik kan leiden tot meer eigen regie, een hogere kwaliteit van leven en een doelmatiger inzet van schaarse zorgverleners. Het is een van de weinige oplossingsrichtingen die kan leiden tot een grotere intensiteit en hogere kwaliteit van zorg zónder inzet van meer arbeidskrachten en zonder de daaruit voortvloeiende verergering van het probleem van de betaalbaarheid en organiseerbaarheid van de zorg.

Werk samen!

Maar ook als het lukt om voor genoeg geschikte woningen te zorgen en het normaal wordt om digitaal te leven en te zorgen, zullen er veel ouderen zijn die persoonlijke professionele zorg en ondersteuning nodig hebben. Daarop richt zich ons derde belangrijke advies: werk samen! We zullen de komende decennia in de zorg voor ouderen moeten woekeren met schaarse middelen, zowel wat betreft de financiën als minstens zozeer de mensen. Gegeven die krapte is lokale en regionale *samenwerking*, teneinde schaarse middelen doelmatig te kunnen inzetten, belangrijker dan keuzevrijheid en concurrentie.

Leer van de coronacrisis!

De coronacrisis is nog niet voorbij, maar nu al is zichtbaar dat zij ons behalve verlies en verdriet, ook goeds heeft gebracht. Het gebruik van digitale technologieën in zorg en ondersteuning heeft een enorme impuls gekregen. Partijen die moeite hadden elkaar te vinden, hebben eendrachtig samengewerkt. Data konden wél worden uitgewisseld, regierollen werden wél geaccepteerd. Het bleek allemaal mogelijk en was allemaal nodig. Laat die energie en dat potentieel nu niet verdwijnen als de crisis straks verminderd of verdwenen is, maar behoud het goede en koester het momentum.

Zowel de samenvatting als het uitgebreide rapport is te downloaden op:

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/06/30/oud-en-zelfstandig-in-2030-aangepast-reisadvies>